

No 00228

Centre
 More the 24th
 level...
 The point is...
 point at which...

HUISKNEC
 converse...
 A 39-70

DAGM
 keune
 keuke
 pris 1...
 1-A 397

END OF THE LINE
 HAVE SOME SUGGESTIONS ABOUT A MEMORIAL FOR...
 HONORABLE, I SHALL BE GLAD TO CONSIDER THE...
 GENTLEMEN AS MIGHT TAKE INTEREST IN A...
 I SHALL NOT MIND TO MAKE A PUBLIC...
 BELIEVE ME MY FRIENDS, I WOULD BE HAPPY TO BE...
 APPRECIATE AND UNDERSTAND THE...
 REPRESENTATIVE IN CONGRESS VOLUNTEERED TO...
 I MADE WRITTEN TO HIM ON THE 22ND, STILL...
 REMINDING HIM OF THE...
 CITY THAT NOT MIGHT BE ABLE TO MAKE SOME...
 WHICH MIGHT BE BENEFICIAL TO US IN...
 I WANT A MORE...
 MAY...
 CAN SAFELY LEAVE IT WHEN I AM...
 THE WORLD BE LIABLE TO GO IN AND...
 INQUIRE IT, EACH...
 LIBRARY I HAVE... AND BELIEVE US

*Alleszamen de
 refugetreks - via
 cellos de nilla!*

Speurtocht naar de Ramp

Lesbrief over de Watersnoodramp 1953
 op Zuid- en Noord Beveland

*Alleszamen de
 refugetreks - via
 cellos de nilla!*

Nº 002284

Speurtocht naar de ramp

O bronzen stem, wat doet g' ons melden
Zo midden in de nacht?

Welk onheil doet ge nu verkonden?
Uw sombere klank klinkt als een klacht!
Is 't oorlog, brand - ge doet ons beven -
Of heeft de dijk het soms begeven...??

Uit:
gedenboek van de watersnood in Oost-Zuid-Beveland 1953

*Alles wat is
vergeet - va
3 eeloo te velen!*

HUISKNECHT
converse
A 39-70
DAGM
kunn
keuke
ris 18
1-A 397

END OF THE LINE
HAVE YOUR SUGGESTIONS ABOUT A NEW...
GENTLEMEN AS MIGHT TAKE INTEREST IN A FINE...
DEEP OR NOT BEING... I WANT TO KNOW IF YOU...
APPRECIATE AND UNDERSTAND...
REPRESENTATIVE IN CONGRESS...
I HAVE WRITTEN TO YOU IN THE PAST...
I HOPE YOU WILL BE ABLE TO MAKE SOME...
I WANT A NEW...
I WANT TO SEE THE... I WANT A...
I CAN SAFELY LEAVE IT WHEN I AM...
I WANT TO GO IN THE...
I WANT TO GO IN THE...

Nº 002284

Colofon:

Speurtocht naar de Ramp op Zuid- en Noord-Beveland, lesbrief voor het basisonderwijs.

Teksten en illustraties: Gerard de Fouw, John van Haver, Bart van Leerdam, Jan Geensen, Mirjam Louise, Piet de Wild

Voorkant illustratie: Danker Jan Oreef

Vormgeving en productie: Nilsson

Foto's: collectie I.M. van Loo, R. de Regt, gemeentearchief Goes, Gemeentearchief Noord-Beveland, Watersnoodmuseum Ouwerkerk. Van niet alle foto's konden we de maker achterhalen. Neem desgewenst contact op met het gemeentearchief van Goes tel. 0113-249788. © Gemeentearchief Goes/Gemeentearchief Noord-Beveland. Alle rechten voorbehouden.

- Bronnen en literatuur:
- A.J. Barth en A.L. Kort: Tussen isolement en ontsluiting, een bestuurlijke geschiedenis van Noord-Beveland 1795-1995. Vlissingen, 2005
 - I. Flaming, Hoog water 50 jaar na de watersnood. Den Haag, 2003
 - F. Janssens: Water in de zak: Ellewoutdijk, Oudelande en Baarland en de Watersnoodramp van 1 februari 1953. Oudelande, 2003
 - B. van Leerdam, De geschiedenis van de Delta, module I. Schoolproject Delta 2003 basisonderwijs
 - I.M. van Loo, C. van den Bovenkamp en M. Sinke: Boven water, de watersnoodramp van 1953 in de Oost-Zuid-Beveland in woord en beeld. Krabbendijke, 2005
 - C. Philips, L.N. Huysman-Griep, M.A. Allewijn, H. Bos, W.A. Verbeek: Gedenkboek van de watersnood in Oost-Zuid-Beveland. Krabbendijke, 1953
 - Nationale uitgave: de Ramp. Amsterdam 1953

Speurtocht naar de Ramp, Lesbrief over de Watersnoodramp 1953 op Zuid- en Noord-Beveland

© Gemeentearchief Goes/Gemeentearchief Noord-Beveland

Inhoud

Les 1: Watersnoodramp 1953 · de oorzaken..... 6

Les 2: Wat gebeurde er?..... 8

Les 3: Evacuatie en hulp..... 10

Les 4: Weer terug..... 14

Les 5: De Deltawerken..... 16

Les 6: Sporen in de dorpen en in het landschap..... 20

Bijlage 1: Wat gebeurde er in de dorpen?..... 24

Bijlage 2: Verhalen van ooggetuigen..... 36

HUISKNECHT
 converse
 A 39-70
 DAGM
 kunne
 keuke
 ris f
 1-A 397

Nº 002284

Watersnoodramp 1953

De oorzaken

In de nacht van 31 januari op 1 februari 1953 overstroomden tijdens een verschrikkelijke storm grote delen van Zeeland, Zuid-Holland en Noord-Brabant. In deze les bekijken we hoe het zover kon komen dat de dijken doorbraken en dat er veel mensen en dieren verdronken.

Het weer

Op zaterdag 31 januari begon het vreselijk te stormen. Weer-deskundigen hadden de avond daarvoor al voorspeld dat er vanuit Schotland een orkaan op Nederland afkwam en waarschuwden voor flink hoog water. In het begin leek er niet zoveel aan de hand, het stormde eigenlijk helemaal niet zo hard. Maar in de loop van zaterdag groeide de storm uit tot een orkaan. Het bijzondere van deze storm was dat hij ook nog eens heel lang duurde, zo'n 23 uur lang. Al die tijd joeg de wind uit het noordwesten de Noordzee in. Als je de kaart van de Noordzee bekijkt, zul je zien dat deze zee de vorm van een trechter heeft, bovenaan breed en bij het Nauw van Calais, heel smal. Tijdens die lange storm van eind januari 1953 werd het water uit het brede deel, door de storm naar het smalle gedeelte gestuwd.

Springtij

Naast de orkaan die over de Noordzee raasde, was het ook nog eens springtij. Over de hele wereld hebben zeeën en oceanen te maken met eb en vloed. We noemen dit getijden. Eb en vloed ontstaan doordat de zon en de maan aan de oceanen 'trekken'. Als zon, maan en aarde in één lijn staan, is het springtij. Het water komt dan extra hoog. Springtij komt eens in de vijftien dagen voor. In de nacht van 31 januari op 1 februari 1953 was het springtij. Gelukkig niet eens zo

hoog, want anders was de ramp nog veel groter geweest. De extra verhoging van het water was maar 19 centimeter. Veertien dagen later werd een verhoging van 63 centimeter verwacht! De voortdurende storm en het springtij zorgden voor extreem hoog water. Het water stond die nacht gemiddeld drie meter hoger dan normaal. Daar waren de dijken niet tegen bestand.

De dijken

Nederland had in 1953 net de Tweede Wereldoorlog (1940-1945) achter de rug. In die vijf jaar dat het oorlog was, was er weinig gedaan aan het onderhoud van de dijken. Ook waren er nog veel dijken die niet echt sterk waren. Deze dijken bestonden helemaal uit klei en waren verder niet versterkt. Bovendien waren de dijken veel lager dan dat ze tegenwoordig zijn.

Gebrekkige communicatie

Tegenwoordig heeft iedereen een telefoon in huis en hebben veel mensen e-mail en mobiele telefoon. Je kunt op ieder moment van de dag contact met elkaar zoeken en met elkaar praten. In 1953 was er bijna niemand die thuis telefoon had. Televisie en internet bestonden toen nog niet. Heel veel mensen hadden wel een radio, maar de radio-uitzendingen stopten na middernacht. Men waarschuwde per telegram voor storm en gevaarlijk hoog water, maar dit waarschuwingstelegram bereikte eigenlijk niet zoveel bewoners, omdat op zaterdagavond veel kantoren in het rampgebied gesloten waren. Dat betekende dat er maar weinig mogelijkheden waren om de bewoners te waarschuwen. Omdat de mensen ook helemaal niet door hadden dat de situatie zo gevaarlijk was, gingen men gewoon door met het dagelijkse leven. De bewoners gingen gewoon slapen. Pas na middernacht werd duidelijk dat de situatie wel eens heel gevaarlijk kon worden. Men probeerde de bevolking te waarschuwen met een brandweer-

sirene of met het luiden van de kerkklokken. Maar als er storm rondom het huis loeit, hoor je daar natuurlijk niet zoveel van. In sommige dorpen werd de politie of anderen ingezet om mensen te waarschuwen. Veel mensen woonden in verafgelegen boerderijen en voor hen kwam de waarschuwing dan meestal laat.

Opdracht 1

1. Leg uit wat getijden zijn. Zoek uit hoe het zit met springtij. Is dit hetzelfde als springvloed? Wat is dood tij?

.....
.....

2. Wat is een telegram?

.....
.....

HUISKNIP
conversie
A 39708
DAGNE
kannet
keuken
ris 1
1-A 397
END OF THE LAST ONE
HAVE YOUR SUGGESTIONS ABOUT A NEW...
KNOWLEDGE. I SHALL WISH TO KNOW...
GENTLEMEN AS MIGHT HAVE INTEREST IN A...
WELL WISH I DO NOT WISH TO MAKE A...
SELF ON MY BEHAVIOR. I WANT TO KNOW...
APPROPRIATE AND RESPECTFUL...
RESPECTABILITY IN SOCIETY...
I HAVE WRITTEN TO YOU IN THE...
COURTESY OF...
COPY MAY BE...
WHICH MIGHT BE...
I WANT A NEW...
MAY WISH TO...
CAN SAFELY LEAVE IT...
THE WORLD BE...
1-11-11

Nº 002284

Watersnoodramp 1953

Wat gebeurde er?

De rampdag zaterdag 31 januari

Het was zaterdag 31 januari 1953. In het hele land wapperden vlaggen in de harde wind; prinses Beatrix werd vijftien jaar. Verder was het een heel gewone dag. Het stormde erg hard, maar dat gebeurde wel vaker. 's Middags zagen de mensen op de dijk of in de havens dat er iets vreemds aan de hand was; bij eb zakte het water nauwelijks. Het water bleef net zo hoog staan als bij vloed. Veel mensen gingen even bij de haven (de kaai) kijken hoe hoog het water stond. Maar niemand maakte zich echt ongerust. De dijken hadden het immers altijd gehouden. Om vier uur 's middags werd de veerdienst tussen Kruidingen en Perkpolder gestaakt. Door het extreem hoge water stonden de aanlegsteigers aan beide kanten van de Westerschelde onder water. De mensen luisterden 's avonds naar een speciaal radioprogramma ter ere van de verjaardag van de prinses. Men hoorde op het nieuws dat voor de kust het Britse schip Princess Victoria was vergaan. Op zee verkeerden veel schepen in moeilijkheden. Maar de mensen voelden zich veilig achter de dijken en de meesten gingen 's avonds dan ook rustig slapen. In sommige plaatsen waren er bewoners met bange voorgevoelens. In Rotterdam had de politie een waarschuwing doen uitgaan dat er tegen zes uur zondagochtend hoog water werd verwacht. In Oude Tonge moest de sluismeester de vloeddeuren sluiten hoewel het laag water was. In Stavenisse en andere dorpen werden vloedplanken gezet bij de haveningangen. Om middernacht gingen de radiozenders in Hilversum uit de lucht. Het laatste nieuwsbulletin werd om elf uur uitgezonden. De storm raasde maar door en het water bleef maar stijgen. Rond twee uur

's nachts ging het mis. Op vele plaatsen sloegen manshoge golven over de dijken. Die konden de kracht van het water niet aan en overal in Zeeland, Noord-Brabant en Zuid-Holland brak de ene na de andere dijk door. Op 89 plaatsen ontstonden zogenaamde stroomgaten, waar het water met eb en vloed doorheen stroomde. Veel mensen werden verrast in hun slaap. Sommigen hadden nog de tijd om naar boven te vluchten naar zolder of klommen op de daken. Ze konden daar niets anders doen dan afwachten. Alles wat los en vast zit werd meegesleurd door het kolkende water. De bewoners op de zolders hadden nagenoeg niets om te eten en te drinken. Als er een dijk brak, stortte het water met zoveel geweld over het land en de dorpen dat hele huizen in de polders terecht kwamen. Mensen probeerden zich aan stukken van een dak of aan bomen en telefontoeren vast te klampen. Soms lukte dat, maar het water was steenkoud en na verloop van tijd lukte het velen niet meer zich vast te houden en verdronken.

*Allemaal
negegebruis
scenen te niet
ov*

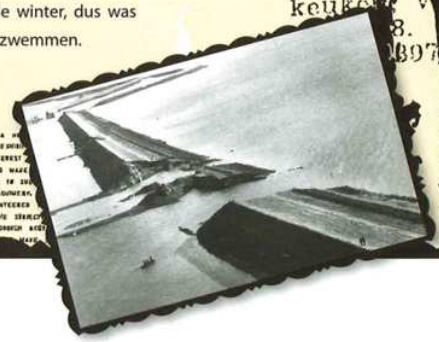
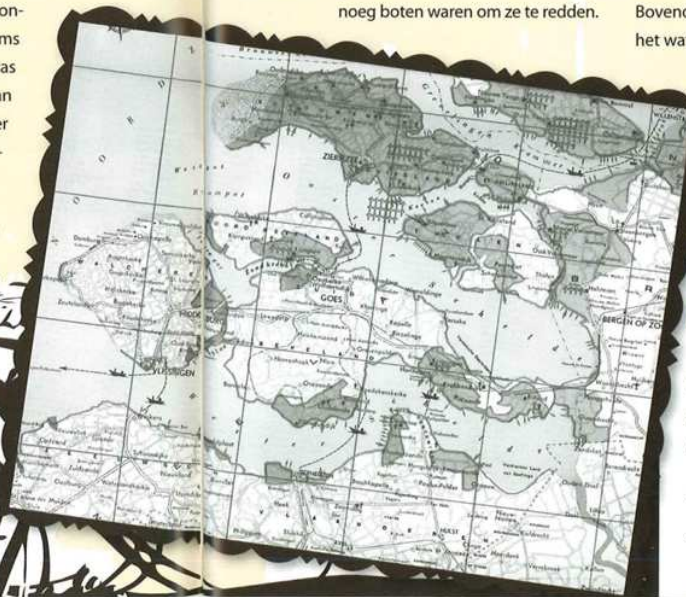

De volgende ochtend zondag 1 februari

Toen het zondagochtend licht werd, zagen de mensen dat het land één grote watervlakte was geworden. Alleen de daken van huizen en boerderijen en de toppen van bomen staken nog boven het water uit. Overal zaten mensen op zolder te wachten op hulp. Ze hadden geen voedsel, geen plaats om te slapen en ze waren natuurlijk bang dat hun huis alsnog zou instorten. Angstig wachtten ze de volgende vloed af. Heel langzaam kwamen de reddingsacties op gang. In het begin waren het gewone mensen die probeerden anderen te redden. Zeeuwse vissers voeren met hun vissersboten door de gaten de dijken in, in de polders, om mensen op te halen. Vooral op de zolders van verafgelegen boerderijen zaten mensen, die lang moesten wachten omdat er niet genoeg boten waren om ze te redden.

De officiële reddingsacties lieten nog op zich wachten. Op zondagmiddag werd het weer vloed. Opnieuw kwam het water tot aan de zolders. Omdat vele dijken kapot waren, kon het water ongestoord de polders binnenstromen. Bij de tweede vloed stortten ook nog veel huizen in. Een hoop mensen moesten nog een nacht op de koude zolder zitten.

Als je foto's bekijkt van de Watersnoodramp lijkt het net of het wel meevalt. Je ziet huizen onder water staan, maar de zee ziet er op de foto's heel kalm uit. Je denkt misschien: "konden die mensen niet gewoon wegzwemmen?". Maar je moet bedenken dat er 's nachts, toen de ene na de andere dijk brak, nauwelijks foto's zijn gemaakt. Bovendien was midden in de winter, dus was het water veel te koud om te zwemmen.

Opdracht 2

Bekijk de kaart (zie pag. 42 voor de grote kaart) waarop het overstromde gebied staat aangegeven. Stond jouw woonplaats onder water?

HUISK...
converse
A --A 3970
DAGME...
kunn...
keuk...
8.
1897

MAKE SOME SUGGESTIONS ABOUT A...
WASHING. I SHALL NOT BE...
DEATHEN AS WOULD HAVE...
WILL EVER I DO NOT WISH TO...
SELF OR MY MACHINES. I WANT TO...
APPROPRIATE AND...
REPRESENTATIVE OF...
I HAVE WAITED TO...
CONSEQUENCE OF YOUR...
GIVE ME...

Nº 002284

Watersnoodramp 1953

Evacuatie en hulp

De eerste helpers

De eerste helpers waren personen die direct hulp kwamen bieden. Met gevaar voor eigen leven probeerden ze in die rampnacht zoveel mogelijk personen te redden. Met touwen om hun middel zwommen ze door het ijskoude water naar halfingestorte huizen. Anderen liepen over bergen wrakhout om hun dorpsgenoten te bereiken, of men probeerde een soort vloten te maken om zo mensen uit hun huizen te kunnen halen. De redders voeren met kleine roeibootjes langs huizen om te kijken of er nog mensen op zolders zaten. De harde wind en de kou bemoeilijkten de reddingspogingen.

Vissers

Vissers uit Urk kwamen helpen met hun vissersschepen (kotters). Zij gingen op redding uit en vroegen met hun radio om hulp in de vorm van rubberboten, medicamenten, drinkwater of voedsel. Ook vissersschepen uit Katwijk, IJmuiden, Scheveningen, Volendam en niet te vergeten Yerseke en Zierikzee kwamen met hun bemanning hulp verlenen.

Militairen

Op zondagmorgen werden alle militairen in Nederland opgeroepen. Twaalfduizend van hen boden hulp in het rampgebied. Zij hebben duizenden mensen gered; later hielpen zij ook bij het dichtmaken van de dijken en bij de evacuatie van de mensen. Amerikaanse, Engelse en Belgische militairen schoten te hulp met hun helikopters, want Nederland bezat er zelf maar één. Ze gebruikten stukken dijk als landingsbaan. De helikopters hadden het voordeel dat zij overal konden komen. Zij daalden neer bij bommen en daken die verzakten, speurden door vensters van huizen naar overlevenden. Zij haalden met touwen en touwladders mensen van daken en zolders, vervoerden gewonden op brancards. Zij brachten geneesmiddelen, artsen, voedsel en drinkwater. Met behulp van rubberboten, vletten en DUKW's (=amfibievoertuig, dit voertuig kon zowel varen als rijden) werden ook vele mensen gered. Om aan hun redders te

Weet je dat ze vroeger van zeewier ook dijken maakten?
 Vanaf de Middeleeuwen werden op verschillende plaatsen langs de Zuiderzee dijken gebouwd van zeewier. Een wierdijk had als voordeel boven een aarden dijk dat het gedroogde wier onder druk samenpakte tot een harde massa die veel minder te lijden had onder afslag. Door hun steile opbouw waren ze echter veel kwetsbaarder voor ondermijning door de golfslag. Alleen in de Wieringermeer en op Texel zijn nog restanten te vinden van oude wierdijken.

laten zien dat ze nog op zolders zaten, bonden mensen lakens aan een stok en hingen die uit het raam.

Droppings

Er was een groot gebrek aan water en voedsel. Op dinsdag 3 februari vonden overal op droge plaatsen droppings plaats. Vliegtuigen en helikopters gooiden zandzakken, rubberboten, lieslaarzen, voedsel (onder andere veertigduizend broden) en drinkwater naar beneden.

Inzamelingen

De mensen waren alles kwijt, hun huis, het meubilair, geld, kleren, speelgoed. Meteen na de ramp werd een rampenfonds ingesteld om

geld in te zamelen. Er werd ruim 140 miljoen gulden (=ongeveer 63 miljoen euro) gestort in het fonds. Voor die tijd was dat heel veel geld. Vanuit de hele wereld zond men hulpgoederen (kleding, huisraad, linnengoed en voedsel). Het Rode Kruis was ondertussen ook al begonnen met het inzamelen van goederen. Het ontving zelfs zoveel materiaal, dat ze na enige tijd niet meer wisten wat ze ermee aan moesten. Een deel van de goederen werd verscheept naar landen in de Derde Wereld.

Evacuatie

Sommige mensen vluchtten hun huis uit naar hoger gelegen plaatsen. Daar moesten ze natuurlijk worden opgevangen. Dit gebeurde in gemeentehuizen, cafés of op andere plaatsen waar genoeg ruimte was. Anderen werden uit hun huizen gered en met bootjes of helikopters naar veiligere plaatsen gebracht.

HUISKNECHT

omverschillen
A 3970

DAGMIS
kunn
keuke
ris 1
1-A-397

*Watersnoodramp 1953
de wijk van de wijk*

Maar de mensen konden niet op deze opvangplaatsen blijven. Daar was nauwelijks ruimte om te slapen. Er was te weinig water en voedsel. Bovendien was het erg ongezond om veel mensen op een kluitje te laten zitten onder slechte hygiënische omstandigheden. Er braken dan gemakkelijk besmettelijke ziekten uit. Daarom moesten alle bewoners worden geëvacueerd. Evacueren betekent dat mensen uit hun eigen woonplaats ergens anders moesten worden ondergebracht. In Rotterdam gebruikte men de Ahoyhal om evacués op te vangen. Maar eerst moesten de mensen vanuit de getroffen gebieden naar Rotterdam worden gebracht. Dat was de taak van het Rode Kruis. De lange reis naar Rotterdam in overvolle binnenvaartschepen was geen pretje. De mensen hadden vaak twee nachten niet geslapen. Ze hadden honger en waren nog steeds bang. Iedereen was vreselijk ongerust over het lot van familie en vrienden. Vanuit de opvangplaatsen, de

Ahoyhal en de veemarkthallen in Den Bosch, werden de geëvacueerden ondergebracht bij gastgezinnen overal in het land. Je had geluk als je terecht kon bij familie. Anderen kwamen terecht bij wildvreemden. Sommigen woonden maandenlang bij vreemden in huis. De kinderen gingen dan naar school in een vreemde stad. Soms werden ze ook nog geplaagd omdat ze dialect spraken.

Noodtoestand

In het rampgebied werd de noodtoestand uitgeroepen. Dat betekende dat je niet overal kon gaan en staan waar je wilde. De avondklok werd ingesteld. Dit betekende dat je 's avonds niet naar buiten mocht. Om in het rampgebied te komen had je een vergunning nodig; dit was om diefstal tegen te gaan. Als je bij je eigen huis wilde gaan kijken, moest er altijd een politieagent mee. Politieagenten vanuit het hele land kwamen de verlaten woningen bewaken. Toch bleven er helaas dieven in het rampgebied actief.

*Alles over de
noodtoestand - 10*

Slachtoffers

Er zijn 1835 mensen om het leven gekomen; in Zeeland 873 personen, in Zuid-Holland 686, in Noord-Brabant 254 en elders in het land 22. 1683 lichamen werden gevonden, 152 van de verdrinken personen werden nooit gevonden. Ten gevolge van de ramp verloren vele kinderen hun ouders. Er waren talloze gewonden en zieken. In sommige dorpen waren honderden slachtoffers te betreuen. Het zwaarst getroffen waren Oude Tonge op het eiland Goeree-Overflakkee (305 doden), Stavenisse op Tholen (156 doden) en Nieuwerkerk op Schouwen-Duiveland (288 doden). 72.000 mensen moesten tijdelijk ergens anders worden ondergebracht. Meer dan 47.000 huizen, scholen, kerken en andere gebouwen werden beschadigd. Er verdrinken 20.000 koeien, 12.000 varkens, 165.000 stuks pluimvee, 1750 koeien en 2750 stuks kleinvee, zoals schapen en geiten.

Weet je dat er meer slachtoffers van overstromingen van rivieren vallen dan door stormvloed op zee? De gele rivier (Huang He) in China spant hierbij de kroon. Deze rivier die ook "China's verdriet" wordt genoemd, heeft meer slachtoffers gemaakt dan welke andere rivier ter wereld ook. In 1931 verdrinken bij één enkele overstroming bijna vier miljoen mensen, dus meer dan 2000 keer zoveel als bij de watersnood van 1953.

HUISKN...
convers...
A 3970...
DAGME...
keuk...
ris 1...
1-A 397...
HAVE YOUR SUGGESTIONS ABOUT A...
SETTLERS AS SHORT TAKE INTER...
I DO NOT WISH TO...
I WANT TO...
APPROPRIATE AND...
REPRESENTATIVE IN...
I HAVE...
CONSEQUENCE OF...
CITY THAT...
WHICH MIGHT BE...
MAY...
CAN SAFELY...
AND...
LIBERTY I HAVE TAKEN, AND BELIEVE

Opdracht 3

Lees de hoofdstukken 8,9 en 10 uit het boek 'Oosterschelde Windkracht tien' van Jan Terlouw.

Watersnoodramp 1953

Weer terug

Met een na de ramp begon Rijkswaterstaat met het herstellen van een aantal dijken. Iedereen werd opgetrommeld om mee te helpen. Het leek bijna een onmogelijke opgave om de 89 grote stroomgaten en 400 bressen zo snel mogelijk te herstellen.

Maar het lukte om een deel van de dijken vrij snel na de ramp te dichtten.

Men herstelde de dijken met allerlei materiaal zoals zandzakken, schepen die men liet zinken, stenen en caissons.

Het laatste gat in de dijk, bij Ouwerkerk op Schouwen-Duiveland werd op 6 november 1953, negen maanden na de Watersnoodramp, gedicht. Het water dat er bij eb en vloed twee

*Afkomst bij
22 september - 14
33 eeten de vieren!*

keer per dag doorheen stroomde, had het gat steeds groter en dieper gemaakt. Het sluiten van dit laatste gat was een gedenkwaardige gebeurtenis, waarbij koningin Juliana aanwezig was. Toen de laatste caisson op zijn plaats lag loeiden alle scheepshoorns van de schepen in de buurt. De volgende dag hesen veel mensen de vlag om deze belangrijke gebeurtenis te vieren. In één van de caissons bij Ouwerkerk is tegenwoordig het Watersnoodmuseum gevestigd. Hier vind je veel informatie over de Ramp van 1953.

Toen de dijken weer enigszins waren hersteld en het water was weggepompt, konden de mensen beginnen met schoonmaken. Probeer je maar eens voor te stellen hoe een huis er van binnen uitziet als negen maanden lang het zeewater vrij spel heeft gehad. Het land zag eruit alsof het de zeebodem was. Planten, struiken en bomen waren doodgegaan door het zoute water. In de huizen lag slib. Alles was bezaaid met schelpen en zeewier. Overal zaten zeepokken op. Het zag er hopeloos uit, maar toch begonnen speciale schoonmaakploegen met schoonmaken.

Zodra een straat was schoongemaakt, kregen de bewoners bericht dat ze weer terug konden komen naar hun huizen. Soms moest er aan de huizen zelf ook nog veel worden gedaan. Het zoute water was doorgedrongen in de muren en het pleisterwerk liet los. Nu, na 55 jaar, zit het zout nog steeds in de muren. Deze huizen worden waterhuizen genoemd. Iedereen kreeg geld en goederen om zijn huis op te knappen. Dit werd geregeld door Rampschadebureaus die werden geïnstalleerd in de dorpen.

Weet je wat een coupure is?
Een coupure is een onderbreking in de dijk; deze opening dient om het verkeer door te laten. Aan weerszijden van de coupure is een stenen of betonnen muur gemaakt waarin bij hoge waterstand balken (vloedplanken) geplaatst kunnen worden, zodat het gat in de dijk weer gesloten is. Tegen deze balken brengt men zandzakken aan om het water beter te kunnen tegenhouden.

Opdracht 4

Wat is precies een caisson?

.....
.....
.....
.....
.....

END OF THE LINE
WANT SOME ACCIDENTS ABOUT A WEEK AGO IN
HAMBURG. I SHALL WISH TO EMBOD FOR HAMBURG
GENTLEMEN AS MUST TAKE INTEREST IN A FEW
MINDS. I DO NOT WISH TO MAKE A PRIZE OF
MYSELF OR MY MACHINES. I WANT TO SHOW TO THE
APPRECIATE AND BUSINESS MINDS. MR. BROWN
REPRESENTATIVE IN COURTESY VOLUNTEERED TO GET ME
I HAVE WRITTEN TO HIM ON THE SUBJECT. STILL I
AM THOUGHTFUL OF YOUR WISH TO MAKE SURE
GIVE THAT YOU WOULD BE ABLE TO MAKE SOME USE
WHICH MIGHT BE BENEFICIAL TO US IN BAVARIA
I WANT A FEW LINES FROM YOU TO RETURN. I
WANT TO SEE THE MACHINES. I WANT TO KNOW
CAN SAFELY LEAVE IT WHEN I AM ABSENT AND
ONE WOULD BE LIKELY TO GO IN AND INSURE IT

Nº 002284

*Alles aan
de zee
de zee
de zee*
OV U LUTU

Watersnoodramp 1953

De Deltawerken

Voor de Watersnoodramp had men al plannen bedacht om zuidwest Nederland beter te kunnen beschermen tegen stormvloed. Men wilde na de Ramp Nederland zo snel mogelijk veiliger maken voor volgende stormvloed. Meteen na de Ramp, op 18 februari 1953, benoemde minister Verkeer en Waterstaat een groep van deskundigen: deze groep noemde men de "Deltacommissie". Deze commissie moest onderzoeken wat er het beste kon gebeuren.

Een belangrijke vraag die de Deltacommissie moest beantwoorden was hoe hoog de dijken moesten zijn om te voorkomen dat bij een volgende stormvloed het land weer zou overstromen.

De commissie bepaalde dat de dijken vijf meter boven NAP (Normaal Amsterdams Peil) moesten zijn. Dit noemde men Deltahoogte. Het gevolg was dat veel dijken, dammen en duinen moesten worden verhoogd.

Een ander belangrijk besluit van de commissie was dat men de kust van Nederland wilde verkorten door de zeearmen af te sluiten. Aan het eind van deze zeearmen hadden de ergste overstromingen plaatsgevonden. Bij de gevolgen voor natuur en milieu stond men niet stil. Er was haast bij. Het ging immers om de veiligheid van duizenden mensen.

Het hele plan noemde men het Deltaplan of de Deltawerken.

Op 5 november 1957 kwam er een zogenaamde Deltawet.

In deze wet stond dat de zeegaten Haringvliet, Brouwershavense Gat, Oosterschelde, Veerse Gat en Zandkreek moesten worden afgesloten.

Stormvloedkering Hollandsche IJssel (1958)

Zeven jaar na de ramp in 1960, werd het plan van de Deltacommissie gepresenteerd. Ondertussen had men niet stilgezeten. Men was alvast begonnen met de bouw van een stormvloedkering in de Hollandsche IJssel. Al voor de Watersnoodramp had men gemerkt dat, als het zeewater tijdens een storm de Nieuwe Waterweg ingestuwd werd, het water in de smalle Hollandsche IJssel wel erg hoog kwam te staan. De toestand van de dijken langs deze rivier was niet al te best, terwijl er in dit deel van Nederland veel mensen woonden.

De stormvloedkering in de Hollandsche IJssel ziet er als volgt uit: aan beide kanten van de rivier staan hoge torens. Tussen die torens hangt een enorme schuif. De schuif kan tussen de torens op en neer worden gehesen. De schuif staat bijna altijd omhoog. Als het stormt gaat de schuif dicht, zodat het hoge water wordt tegengehouden. De stormvloedkering was in 1958 klaar. In 1976 werd een tweede schuif gebouwd.

Zandkreekdam (1960) en Veerse dam (1961)

Het tweede project van de Deltawerken was de Zandkreekdam, een korte dam tussen Noord-Beveland en Zuid-Beveland. De ingenieurs die alle dammen moesten ontwerpen, wisten dat de Deltawerken een heel ingewikkelde klus werd. Er moest met veel dingen rekening gehouden

Weet je dat een kust kan wandelen??
De zandige Noordzeekust is voortdurend in beweging. Onder invloed van golven en wind bewegen meters zand heen en weer. Duinen breken af tijdens de stormen en groeien op andere plaatsen weer aan, zandbanken en stroomgeulen veranderen steeds van plaats. Dat noemen we een wandelende kust. In 1990 besloot de overheid dat de kustlijn op zijn plaats moet blijven liggen. Jaarlijks wordt de kust opgemeten. Door regelmatig zand op te spuiten, wordt door de zee weggevoerd zand weer aangevuld.

worden, zoals de stroming van het water, de hoeveelheid water die door de rivieren geloosd werd en natuurlijk de scheepvaart.

Daarom besloten de ingenieurs te beginnen met de gemakkelijkste dam. Zo konden ze aldoende leren. Men begon aan twee kanten tegelijk te bouwen. De stukken dam groeiden dus langzaam naar elkaar toe. In het midden werd de opening steeds kleiner. Dezelfde hoeveelheid water moest tussen de steeds smaller geworden opening door. Hoe nauwer het gat, hoe sneller het water stroomde. Dan was er natuurlijk de vraag hoe je de dam moest sluiten. In de Zandkreekdam werd het laatste gat dichtgemaakt met een caisson. Volgens werd er over de caisson zand gespoten. De Zandkreekdam was klaar in 1960.

Op 1 oktober 1960 mocht voor het eerst verkeer over de dam. Noord-Beveland was geen eiland meer. Bij de opening liep er een schaap achter de muziekkorpsen mee. Letterlijk werd hiermee bedoeld: als er één schaap over de dam is volgen er meer. Met andere woorden; het eerste deel van het Deltaplan is klaar, de rest moet nu spoedig volgen.

SUGGESTIONS ABOVE - MAKE SURE MY STAY IN
I SHALL TRY TO REPORT MY READER TO CHECK
I MIGHT TAKE INTEREST IN A PRIZE OF FIVE
I DO NOT WISH TO MAKE A PUBLIC SHOW OF MY
MAGAZINE, I WANT TO SHOW IT TO MEN WHO CAN
AND UNDERSTAND THE IMPORTANCE OF THE

Met het openstellen van de rijweg op de dam kwam er ook een eind aan de veerdiensten die honderden jaren tussen Noord-Beveland en Zuid-Beveland en tussen Noord-Beveland en Walcheren hadden gevaren. Er was een veer tussen Wolphaartsdijk en Kortgene en van Veere naar Kamperland.

Na de Zandkreekdam werd het Veerse Gat afgesloten: de Veerse Gatdam. Ook bij de bouw van deze dam begon men met het bouwen vanaf twee oevers. Het laatste gat dat overbleef werd ook afgesloten met caissons. Deze caissons waren zo hoog als een flatgebouw van zeven verdiepingen.

Sleepboten sleepten deze caissons naar hun plaats om daar te laten zinken.

De Veerse Gatdam was in 1961 klaar. Het water tussen de twee dammen heet tegenwoordig het Veerse Meer.

De Grevelingendam (1965) en Volkerakdam (1970)

Net als bij de vorige dammen begon men bij de Grevelingendam weer vanaf beide kanten te bouwen. Uiteindelijk bleven er twee gaten over. Het ene gat vulde men met caissons. Het andere gat maakte men op een andere wijze dicht. Er werd een kabelbaan gebouwd. Aan de kabel hingen gondels en aan die gondels hingen netten waarin men stenen vervoerde. Hingen de stenen boven de juiste plek, dan werd het net opengemaakt en vielen de stenen in zee. Als er voldoende stenen lagen, werden ze met zand bedekt en daarna met asfalt.

De Grevelingendam was klaar in 1964.

Na de Grevelingen werd de Volkerakdam aangelegd, een dam tussen Goeree-Overflakkee en Noord-Brabant. Over het Haringvliet werd een brug gebouwd.

Toen de Volkerakdam klaar was, kon het water van de grote rivieren alleen nog worden afgevoerd via het Haringvliet en de Nieuwe Waterweg bij Rotterdam.

De Haringvlietdam (1971)

Omdat het rivierwater van de Rijn, Waal en Maas via het Haringvliet naar de zee stroomt, kon deze rivierarm niet geheel worden afgesloten. Er werd een rij sluizen gebouwd om een opening in de dam te houden. De sluizen staan open als het eb is, het rivierwater kan dan de zee instromen. Als het vloed is, sluiten de sluizen. Dit soort sluizen worden spuisluizen of uitwateringsluizen genoemd.

Hoe werden deze sluizen gebouwd? In zee bouwde men een hoge dijk in de vorm van een rechthoek. Binnen die dijk ontstond een meer dat kon worden leeggepompt. Als het meer leeg was, kon er op de zeebodem worden gebouwd. Omdat de zware sluizen niet op de zachte zeebodem gebouwd konden worden, sloeg men eerst lange palen in de bodem. Op de palen legde men een betonnen vloer van drie meter dik. Op die vloer werden de sluizen gebouwd. Toen de sluizen klaar waren, werd de ringdijk weer afgegraven en stonden de sluizen in zee. Er is veertien jaar gewerkt aan de Haringvlietdam en de sluizen (van 1957-1971).

De Brouwersdam (1972)

Met de Brouwersdam werd de Grevelingen helemaal afgesloten. Op sommige plaatsen is de zeearm erg diep, op andere plaatsen zijn er zandbanken. Men bouwde eerst een stuk van de dam op de zandbanken. Men begon weer vanaf de oevers te bouwen. Er bleven twee gaten over; het ene werd gesloten met caissons, het andere gat met grote betonblokken die met een kabelbaan naar beneden werden gegooid. De Brouwersdam was in 1972 klaar. De zeearm tussen de Brouwersdam en de Grevelingendam heette voortaan het Grevelingenmeer. Het Grevelingenmeer heeft een vast waterpeil maar is wel zout gebleven.

In 1978 werd in de Brouwersdam een spuisluis gebouwd om vers zeewater in de Grevelingen te laten binnenstromen.

De stormvloedkering in de Oosterschelde (1986)

Het oorspronkelijke plan was om de Oosterschelde helemaal af te sluiten. Maar heel veel mensen waren het hier niet mee eens. In de Oosterschelde worden veel oesters en mosselen gekweekt. Bovendien leven er veel planten en dieren die in zout water thuis horen en niet kunnen leven in zoet water. Er werd dan ook heftig geprotesteerd tegen de afsluiting van de Oosterschelde. Men bedacht dan ook een plan waar nog steeds zout water de Oosterschelde binnen kon stromen en waar ook de veiligheid van de mensen gegarandeerd was. Omdat de monding van de Oosterschelde erg groot is, werd er middenin een eiland aangelegd; het werkeiland Neeltje Jans. Vanaf beide kanten werd toegewerkt naar het eiland. In de Oosterschelde werden 65 pijlers geplaatst. Tussen de pijlers kwamen schuiven. De schuiven rusten op betonnen drempels. Bij gewoon weer staan de schuiven omhoog, bij gevaarlijke situaties gaan ze naar beneden. In 1966 begon men met de bouw van de stormvloedkering. Twintig jaar later, op 4 oktober 1986, stelde koning Beatrix de kering in bedrijf.

De Maeslantkering (1997)

Op 10 mei 1997 opende koningin Beatrix de laatste van de Deltawerken: de Maeslantkering in de Nieuwe Waterweg bij Rotterdam. Bij een dreigende overstroming sluiten twee enorme witten deuren de Nieuwe Waterweg af; op deze manier wordt Zuid-Holland beschermd tegen het hoge water. Deze stormvloedkering is bijna 300 meter lang.

Alles aan de zee

NOU 3120

Weten jullie waarom er nooit bomen op zeedijken staan?
Op zeedijken staan geen bomen. De veiligheid laat dit niet toe. Als bomen ontwortelen ontstaat er een diepe kuil in de dijk. Zo'n kuil kan door weer en wind worden uitgeslepen, waardoor de dijk minder stevig wordt. Bovendien vangen bomen veel licht weg, waardoor het gras onder de boom minder kan groeien. Op rivierdijken zie je soms wel bomen. De stormen zijn hier minder hevig dan aan de kust, waardoor een boom minder snel zal omwaaien.

Opdracht 5

Waarom is de Westerschelde niet afgesloten?
Zoek op het internet meer informatie op over de Deltawerken.

.....
.....
.....
.....
.....

Weet je wat giertij is?
Giertij is de Zeeuwse naam voor springtij.

Weten jullie wat een dijkwerker is?
Tot aan de tweede helft van de 20e eeuw was de bouw en het herstellen van de dijken voornamelijk handwerk. De mensen die dit deden noemde men dijkwerkers. Men verplaatste de grond nog met de hand en kruiwagens. Gemiddeld kon een man per dag tien kubieke meter grond onderspitten en over tien meter verplaatsen.

Watersnoodramp 1953

Sporen in de dorpen en in het landschap

In bijna elk dorp dat getroffen is door de Watersnoodramp zijn nog sporen te vinden van de ramp.

Monumenten

Een monument is een gedenkteken. Vaak is het een beeld, gemaakt door een kunstenaar. Monumenten worden gemaakt om mensen ergens aan te herinneren. In dit geval is een monument een herinnering aan de Watersnoodramp; we herdenken de slachtoffers die toen zijn omgekomen.

We laten een aantal monumenten aan jullie zien.

Krabbendijke

Het monument bestaat uit een steen met namen van de omgekomen personen en een golf.

Het staat op de algemene begraafplaats, de maker is J.P. Sturm uit Goes.

Het monument werd op 1 februari 1951 overkwam stierf hun dochtertje Eva, twee jaar oud.

Kruiningen

Moeder met gestorven kind door Jan Wolkers

Het bronzen beeld staat in de tuin van de Nederlands Hervormde Kerk te Kruiningen. Op vrijdag 1 februari 1957 werd het onthuld. Op het voetstuk staan de volgende regels, ontleend aan een gedicht van A. Roland Holst:

'Hooft gij de zee achter mijn hart, Dan zal ik heen zijn, en gij zult met de zee alleen zijn, De golven zullen breken in uw hart.'

Het was het eerste beeld van de Amsterdamse beeldhouwer en schrijver Jan Wolkers en het was zijn eerste belangrijke opdracht.

Voor het beeld heeft Maria de Roo, zijn vrouw, in 1956 geposeerd, met op haar arm het kind waarvan ze twee maanden na de watersnood was bevallen.

Voor Jan Wolkers heeft het beeld meer te betekenen dan alleen de ramp. Door een ongeluk dat Maria de Roo en Jan Wolkers op 10 juni 1951 overkwam stierf hun dochtertje Eva, twee jaar oud.

Weet je dat de oudste dijk al minstens tweeduizend jaar oud is?

De tot nu toe oudste ontdekte zeedijk van Nederland ligt in het Friese plaatsje Peins. Hij is gemaakt van gestapelde graszoden. Volgens archeologen is deze dijk minstens tweeduizend jaar oud.

Wolphaartsdijk

Een hand die in de golven verdwijnt

Ontworpen door Marjolein Groot Nibbelink en Ronny Ivens.

Dit monument staat in het recreatiegebied de Schelphoek in Wolphaartsdijk.

Het ontwerp is van de toen 17-jarige Marjolein Groot Nibbelink. Zij was de winnaar van de prijsvraag die de gemeente Goes had uitgeschreven voor alle inwoners van Wolphaartsdijk. Aan de achterzijde is een kleine plaquette aangebracht met de namen van de twaalf slachtoffers die omkwamen bij de ramp. Het beeld werd op 1 februari 2005 onthuld.

Kortgene

Dit monument staat op de algemene begraafplaats te Kortgene ter gedachtenis aan de 41 slachtoffers. De beeldhouwer is Frans Maas uit Vlissingen. Het ontwerp is van architect J.H. Valk. Op 31 oktober 1953 vond de onthulling plaats. Het monument bestaat uit een maquette uitgevoerd in witte zandsteen en een hoge witte zuil van zandsteen met op de hoogte 2,75 meter de letter H.W. Tot deze hoogte had het water gestaan op deze rampnacht.

Weet je dat ze vroeger soms met opzet de dijken doorstaken? Soms stak men de dijken met opzet door, zodat het land overstromde. Dit gebeurde altijd in oorlogstijd, zoals in de Tweede Wereldoorlog (1940-1945). De dijken werden soms door de Duitsers doorgestoken en soms door de Geallieerden. Op 3 oktober 1944 schrokken de inwoners van Westkapelle door een aanval van de Geallieerden op de dijk naast het dorp. 250 bommenwerpers gooiden in totaal 1300 ton springstof op de dijk en daardoor ontstond een groot gat. Het zeewater drong snel het land binnen. Doel was om de Duitsers te dwingen zich terug te trekken naar de hoger gelegen delen van het eiland. De Westerschelde kwam dan open te liggen, zodat de Geallieerden vrij toegang kregen tot de inmiddels veroverde haven van Antwerpen. Ontallen mensen kwamen om ten gevolge van het bombardement of door verdrijving. Het zou nog een jaar duren voordat het hele gebied weer droog lag.

HUISKNEC

onverschillig
A-39708, b

DAGMEIS
kannende
keuken, val
ris 1 8.
1-A 39

Colijnsplaat

Houen Jongens

Het monument 'Houen Jongens' is uitgevoerd in brons. De aanrollende golf, de vloedplanken en een menshand symboliseren de strijd van de mens tegen het water. Het monument staat op de oude haven te Colijnsplaat. Ook de coupure (dijkdoorgang) werd in 1993 in zijn oorspronkelijke vorm hersteld en de vloedplanken liggen weer naast de coupure opgeslagen. De onthulling van het monument vond plaats op 6 augustus 1993, door de nog in leven zijnde redders van weleer. De kunstenaar is Jan Haas uit Vlissingen.

J.H.C. Haas is geboren 26 oktober 1942 in Jakarta (voormalige Batavia).

In de helse rampnacht van 1 februari 1953 dreigden de hier geplaatste vloedplanken te bezwijken onder het geweld van de golven Colijnsplaat leek reddeloos ten onder te gaan

Met hun lichaamskracht hielden dorpsbewoners de wankelende waterkering op haar plaats totdat een in de haven losgeslagen schip voor de kering op de kade werd gesmeten zo bleef het dorp voor overstroming gespaard

Op 6 augustus 1993 werd dit monument onthuld ter herinnering aan de ramp van 1953 de wonderbaarlijke redding van Colijnsplaat en de Nederlandse eeuwige strijd tegen het water

In remembrance of the 1953 flood disaster and the saving of Colijnsplaat

Opdracht 6

1. Is er in jouw dorp een monument opgericht om de Watersnoodramp te herdenken? Ga op zoek en maak een foto van het monument.

Plak hier de foto

2. Merkmstenen

In veel dorpen die getroffen zijn door de watersnoodramp vind je peilstenen in de gevels. Deze merkmstenen geven aan hoe hoog het water op een bepaalde datum heeft gestaan.

Opdracht: Ga op zoek naar merkmstenen in jouw dorp en als je er een gevonden hebt, maak er dan foto's van.

Plak hier de foto

3. Gebouwen of schenkingen

In Sint Maartensdijk op Tholen staat in de Rädä Barnestraat een voormalige kleuterschool. Deze kleuterschool is geschonken in 1954 door Zweden.

Opdracht: Zijn er in jouw omgeving gebouwen of huizen of andere dingen te vinden die geschonken zijn na de watersnood? Maak foto's en omschrijf wat het is of wasen door wie het is geschonken geschonken.

Plak hier de foto

END OF THE LAST ONE

Bijlage 1:

Wat gebeurde er in de dorpen?

De dorpen op Noord-Beveland

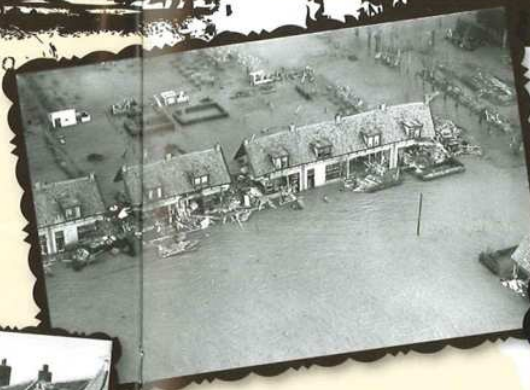
Kortgene

Op zaterdag 31 januari 1953 was er feest in Kortgene. De commissaris van de koningin, jonkheer Mr. A.F.C. de Casembroot, zou op die dag het nieuwe gemeentehuis openen. De opening zou 's middags al gebeuren, maar door de storm en het hoge water voer de veerpont tussen Wolphaartsdijk en Kortgene niet. Tegen het eind van de middag was de overtocht mogelijk. De commissaris verrichtte de openingshandelingen en vertrok omdat hij andere verplichtingen had. Het gemeentebestuur ging daarna met de genodigden naar hotel De Korenbeurs om te feesten. Niemand maakte zich ongerust, het stormde wel eens vaker. Jan de Loeff, kastelein van hotel-café De Graaf van Buren maakte zich wel ongerust. Voordat hij naar bed ging, liep hij naar de haven om te kijken hoe hoog het water stond. Tot zijn grote verbazing stond het water zo hoog dat het haast op het havenplateau stond en het moest nog vloed worden. Hij was zo ongerust dat hij niet naar bed ging. Hij stuurde één van zijn zonen naar De Korenbeurs om de feestgangers te waarschuwen. Maar die geloofden niet dat de situatie zo gevaarlijk was en zij feestten vrolijk verder. Er kwam dus niemand van het gemeentebestuur kijken en om één uur 's nachts liet De Loeff eigenmachtig de kerkklok luiden om de inwoners van Kortgene te waarschuwen. Buurtgenoten en enkele jongens uit Heinkenszand die Noord-Beveland niet meer hadden kunnen verlaten, kwamen helpen met het vullen van zandzakken, die tegen de vloedplanken werden aangelegd. De havenmeester/bode die ook op het feest was, kwam nog wel kijken maar hij geloofde niet dat het zo'n vaart liep. Tussen drie uur en half vier 's nachts ging het mis. Veel woningen stortten door het watergeweld in. De havenmeester was ondertussen naar huis

gevlucht, viel in de gang en verdronk. Zijn vrouw verdronk in de bedstee. Alle dorpsbewoners probeerden zich op de zolders en bovenverdiepingen in veiligheid te brengen. Tussen de veertig en vijftig personen liepen snel naar de molen die op een dijk was gebouwd. Vrouwen en kinderen kregen een plaats op de tweede en derde zolder. De mannen bleven onderin. De mensen die in de molen waren gevlucht, werden een dag later met behulp van een boot gered. Veel mensen waren naar Jan de Loeff gevlucht, naar hotel De Graaf van Buren. Zij kwamen meestal binnen in nachtgewaad. Daar kregen ze droge kleren. Sommigen waren gewond. Met repen van lakens gescheurd, werden de wonden verbonden. Tegen de ochtend bleek het water te zijn gezakt. Zondagavond zaten er totaal 103 mensen in het huis van Jan de Loeff en bij zijn broer Marien in café Havenzicht zat het ook vol. Op maandagochtend kwamen burgemeester en wethouders, die naar Colijnsplaat waren gevlucht, eens kijken hoe de stand van zaken was. Ondertussen had er dropping van levensmiddelen plaatsgevonden, die vaak op de goede plek waren terechtgekomen, maar ook wel in het water en in de modder.

Uit: *Tussen isolement en ontsluiting, een bestuurlijke geschiedenis van Noord-Beveland, 1795-1995* door A.J. Barth en A.L. Kort

Colijnsplaat

Colijnsplaat had een landbouwhaventje dat in open verbinding stond met de Oosterschelde. Tussen het dorp en de haven was een coupure, met in het midden een dikke stenen paal, waarin aan beide zijden vloedplanken konden worden geplaatst. Met het vroegere gemeentehuis vormden de planken onderdeel van de waterkering. In de rampnacht waren de vloedplanken nog net op tijd geplaatst. Een van de steunberen waarin de vloedplanken waren geschoven dreigde het te begeven. Enkele tientallen mannen van het dorp hebben uren tegen de steunbeer en de planken staan duwen om te voorkomen dat dit zou gebeuren. Twee gebeurtenissen voorkwamen dat de steunbeer het daadwerkelijk begaf. Het woedende water smeedde de in de haven liggende schepen op de kade. Eén ervan, Lead geheten, kwam dwars voor de coupure te liggen en hield zo het water tegen. Het tweede wonder was dat het water plotseling stopte met stijgen. Het was die nacht op meerdere plaatsen bij Colijnsplaat kritiek, zoals bij de spuisluis en aan de oostkant van het dorp bij de boerderij van Zuidweg. Colijnsplaat bleef echter gespaard voor een grote ramp.

Uit: *Tussen isolement en ontsluiting, een bestuurlijke geschiedenis van Noord-Beveland, 1795-1995* door A.J. Barth en A.L. Kort

Kats

Het dorp Kats bleef in de rampnacht droog, maar in de omringende polders verdronken elf slachtoffers. Door het uitzonderlijke hoge water stroomde het water over de Huisdijk in de Katspolder, die weldra geheel onder water stond. Dijken, wegen en waterleidingen raakten in meer of mindere mate ernstig beschadigd. Op 14 februari begon men met het leegpompen van de polder. Op 16 maart was de polder weer droog. De overstroming van de Jonkvrouw Annapolder ging zo snel dat alle bewoners van de polder werden verrast en bij de aanlegplaats van het veer verdronken negen mensen. Pas op 8 maart was de polder weer droog. Ook de Leendert Abrahampolder liep onder water. Op 20 februari kon men de dijk weer dicht.

Uit: *Tussen isolement en ontsluiting, een bestuurlijke geschiedenis van Noord-Beveland, 1795-1995* door A.J. Barth en A.L. Kort

HUISKNECHT
 onverschillig
 A 39-70
 DAGMIS
 keuker
 keuker
 ris 1
 1-A-397

Wissenkerke, Geersdijk, Kamperland en Wissenkerke

In de gemeente Wissenkerke liep alleen Geersdijk onder water. De bevolking van Geersdijk was naar de zolders gevlucht en in de vroege morgen van de eerste februari werd een begin gemaakt met het halen van de mensen uit hun woningen met behulp van een roeiboot. Ze werden per autobus naar Kamperland en Wissenkerke gebracht. Op 16 februari viel de Geersdijkpolder droog. In Kamperland had men alleen met overlast te maken. Het water stroomde de huizen van de Spuidijk en de Westhavendijk binnen. Maar het leidde niet tot grote problemen en de geplaatste vloedplanken hielden het tijdens de stormvloed. Het dorp Wissenkerke bleef gespaard voor een overstroming.

Uit: Tussen isolement en ontsluiting, een bestuurlijke geschiedenis van Noord-Beveland, 1795-1995 door A.J. Barth en A.L. Kort

De dorpen van de gemeente Goes

Wolphaartsdijk en Oud-Sabbinge

De situatie in Wolphaartsdijk was dramatisch. Ter hoogte van de Schelphoek brak in de rampnacht de dijk over een lengte van vijfhonderd meter door, waardoor Oud-Sabbinge en Wolphaartsdijk vrijwel geheel onder water kwamen te staan. De inwoners van het dorp werden 's nachts door

het water verrast. Twaalf personen verdronken in de golven. Het gebulder van de storm had de noodklok overstemd. Een kleine marine-eenheid van zo'n veertig man schoot met twintig boten te hulp. In eerste instantie bracht men de bevolking naar het opvangcentrum te Goes, waar zij werden opgevangen door de bewoners van Goes. Later werden de geëvacueerden naar 's-Heer Arendskerke en Heinkensand gebracht. Op drie februari was de evacuatie voltooid en begon men met de voorbereiding voor de drooglegging van het dorp.

Uit: samenspel december 1992, informatieblad van de gemeente Goes

Goes en de ramp van 1953 door A.J. Barth

Kattendijke

Kattendijke was in de rampnacht aan een ramp ontkomen, maar zondag was de situatie nog steeds kritiek. Bijna duizend personen uit Goes, Kloetinge en Kattendijke werkten met man en macht aan de versteviging van de zwakke plaatsen in de dijk tussen Kattendijke en Wemeldinge. Pas op 3 februari was het gevaar geweken. Zou deze dijk zijn gebroken, dat was het leed niet te overzien geweest. Kattendijke, Kloetinge en een deel van Goes zouden overstroomd zijn geraakt.

Uit: samenspel december 1992, informatieblad van de gemeente Goes

Goes en de ramp van 1953 door A.J. Barth

Goes

Goes nam de taak van opvangcentrum op zich en de stad vervulde een coördinerende rol in de hulpverlening. Het Schuttershof aan de Kreukelmarkt werd aangewezen als opvangcentrum voor slachtoffers uit het rampgebied. De Grote Kerk deed dienst als mortuarium (daar werden de overledenen opgebaard). Goes had zeer veel evacués opgenomen, meer dan 3200. De gemeentearts achtte het zijn plicht het gemeentebestuur te waarschuwen dat gemakkelijk epidemieën konden uitbreken. De riolering functioneerde nauwelijks en men maakte in Goes nog gebruik van een tonnenstelsel (men had geen WC, maar gebruikte tonnen, die wekelijks werden opgehaald). Ook was men bang dat de mensen levensmiddelen zouden gebruiken die in het water hadden gelegen. Het water was in aanraking geweest met mest, afvalstoffen en kadavers, waardoor deze levensmiddelen met ziektekiemen besmet konden worden. Zelfs moest worden gewaarschuwd tegen gebruik van hammen, die uit de kadavers van varkens waren gesneden en te koop werden aangeboden.

Uit: samenspel december 1992, informatieblad van de gemeente Goes

Goes en de ramp van 1953 door A.J. Barth

De watersnoodramp in Oost-Zuid-Beveland

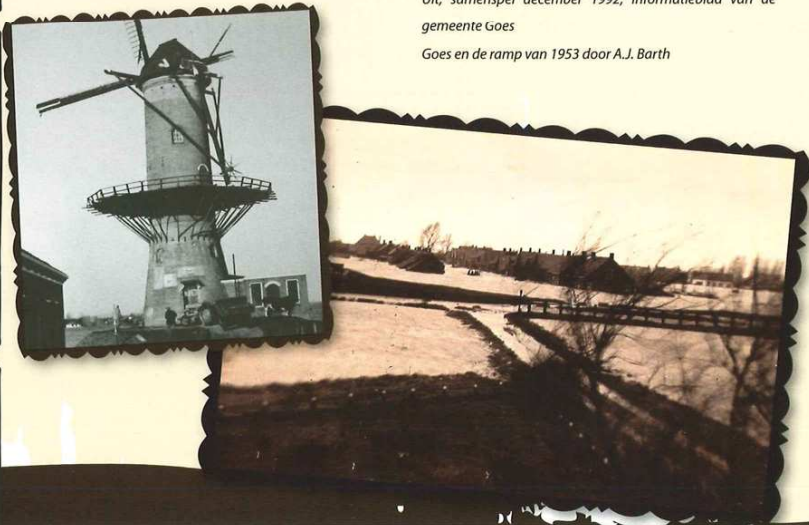
Rilland-Bath

Zaterdagochtend om half vier werd burgemeester De Goffau opgebeld door Jan Walrave uit Bath met de mededeling dat het water over de dijk liep. De burgemeester waarschuwde de commandant van de brandweer.

H. de Hartog riep zijn mannen op. De gemeentebode P.J. Dansen kreeg opdracht de noodklok de luiden, terwijl de sirene van de brandweer de bewoners moest overtuigen dat er gevaar dreigde. Verder werd een autobus startklaar gezet om de bevolking uit Bath te kunnen evacueren. Omstreeks kwart voor vier viel de elektrische stroom uit. Tien minuten over vier vertrokken de burgemeester

en de brandweercommandant samen met taxi-chauffeur P. van Hoek. De autobusondernemer J. Leendertse volgde met een bus. Bij de driesprong in Bath ontmoetten zij opzichter Cysouw. Aangezien er steeds meer water kwam en omdat de bus niet zonder gevaar kon draaien, besloot men dat de burgemeester en de brandweercommandant, gewapend met een brandend zaklicht, elk aan de zijde van de weg zouden gaan lopen om het chauffeurs van de bus en auto mogelijk te maken, achteruit te rijden tot aan de Krukweg. Vervolgens wilden de mannen proberen via de korte Vierde Weg over de dijk naar Bath terug te gaan om te zien of de bewoners zo bereikt konden worden. Er werd langzaam gereden en opzichter Cysouw volgde met de motor. Het gezelschap was nog nauwelijks halverwege Bath en de hofstede Oosthof, toen de dijk bij Bath doorbrak en het water zich met woest geweld in de polder stortte. De Hartog en Van Hoek lukte het nog in de bus te komen, maar Cysouw en de burgemeester konden niet terugkomen in de bus. Het lukte hen nog wel zich vast te klampen aan een boompje, maar het water kwam

SUGGESTIONS ABOUT... I SHALL WISH TO... I DO NOT WISH TO... I WANT TO... AND WOULD LIKE...

Wissenkerke, Geersdijk, Kamperland en Wissenkerke

In de gemeente Wissenkerke liep alleen Geersdijk onder water. De bevolking van Geersdijk was naar de zolders gevlucht en in de vroege morgen van de eerste februari werd een begin gemaakt met het halen van de mensen uit hun woningen met behulp van een roeiboot. Ze werden per autobus naar Kamperland en Wissenkerke gebracht. Op 16 februari viel de Geersdijkpolder droog. In Kamperland had men alleen met overlast te maken. Het water stroomde de huizen van de Spuidijk en de Westhavendijk binnen. Maar het leidde niet tot grote problemen en de geplaatste vloedplanken hielden het tijdens de stormvloed. Het dorp Wissenkerke bleef gespaard voor een overstroming.

Uit: Tussen isolement en ontsluiting, een bestuurlijke geschiedenis van Noord-Beveland, 1795-1995 door A.J. Barth en A.L. Kort

De dorpen van de gemeente Goes

Wolphaartsdijk en Oud-Sabbinge

De situatie in Wolphaartsdijk was dramatisch. Ter hoogte van de Schelphoek brak in de rampnacht de dijk over een lengte van vijfhonderd meter door, waardoor Oud-Sabbinge en Wolphaartsdijk vrijwel geheel onder water kwamen te staan. De inwoners van het dorp werden 's nachts door

het water verrast. Twaalf personen verdronken in de golven. Het gebulder van de storm had de noodklok overstemd. Een kleine marine-eenheid van zo'n veertig man schoot met twintig boten te hulp. In eerste instantie bracht men de bevolking naar het opvangcentrum te Goes, waar zij werden opgevangen door de bewoners van Goes. Later werden de geëvacueerden naar 's-Heer Arendskerke en Heinkenszand gebracht. Op drie februari was de evacuatie voltooid en begon men met de voorbereiding voor de drooglegging van het dorp.

Uit: samenspel december 1992, informatieblad van de gemeente Goes

Goes en de ramp van 1953 door A.J. Barth

Kattendijke

Kattendijke was in de rampnacht aan een ramp ontkomen, maar zondag was de situatie nog steeds kritiek. Bijna duizend personen uit Goes, Kloetinge en Kattendijke werkten met man en macht aan de versteviging van de zwakke plaatsen in de dijk tussen Kattendijke en Wemeldinge. Pas op 3 februari was het gevaar geweken. Zou deze dijk zijn gebroken, dat was het leed niet te overzien geweest. Kattendijke, Kloetinge en een deel van Goes zouden overstroomd zijn geraakt.

Uit: samenspel december 1992, informatieblad van de gemeente Goes

Goes en de ramp van 1953 door A.J. Barth

Goes

Goes nam de taak van opvangcentrum op zich en de stad vervulde een coördinerende rol in de hulpverlening. Het Schuttershof aan de Kreukelmarkt werd aangewezen als opvangcentrum voor slachtoffers uit het rampgebied. De Grote Kerk deed dienst als mortuarium (daar werden de overledenen opgebaard). Goes had zeer veel evacués opgenomen, meer dan 3200. De gemeentearts achtte het zijn plicht het gemeentebestuur te waarschuwen dat gemakkelijk epidemieën konden uitbreken. De riolering functioneerde nauwelijks en men maakte in Goes nog gebruik van een tonnenstelsel (men had geen WC, maar gebruikte tonnen, die wekelijks werden opgehaald). Ook was men bang dat de mensen levensmiddelen zouden gebruiken die in het water hadden gelegen. Het water was in aanraking geweest met mest, afvalstoffen en kadavers, waardoor deze levensmiddelen met ziektekiemen besmet konden worden. Zelfs moest worden gewaarschuwd tegen gebruik van hammen, die uit de kadavers van varkens waren gesneden en te koop werden aangeboden.

Uit: samenspel december 1992, informatieblad van de gemeente Goes

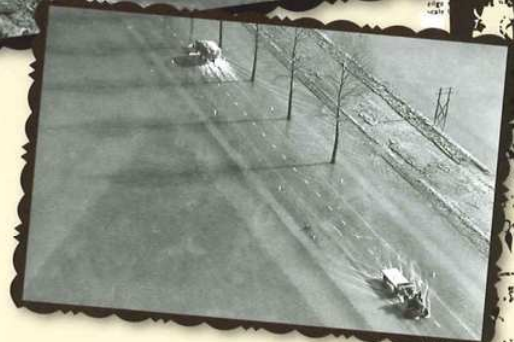
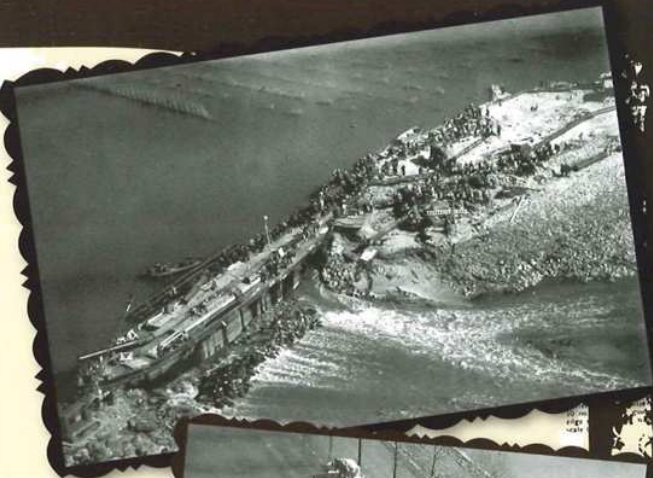
Goes en de ramp van 1953 door A.J. Barth

De watersnoodramp in Oost-Zuid-Beveland

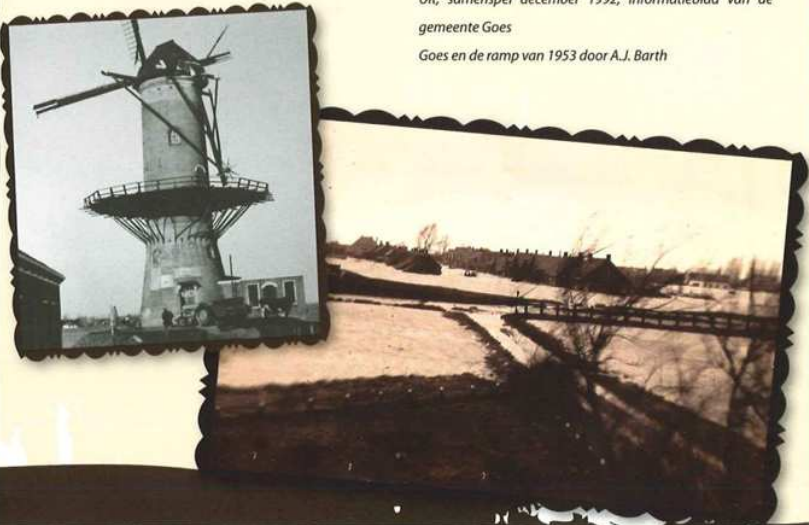
Rilland-Bath

Zaterdagochtend om half vier werd burgemeester De Goffau opgebeld door Jan Walrave uit Bath met de mededeling dat het water over de dijk liep. De burgemeester waarschuwde de commandant van de brandweer.

H. de Hartog riep zijn mannen op. De gemeentebode P.J. Dansen kreeg opdracht de noodklok de luiden, terwijl de sirene van de brandweer de bewoners moest overtuigen dat er gevaar dreigde. Verder werd een autobus startklaar gezet om de bevolking uit Bath te kunnen evacueren. Omstreeks kwart voor vier viel de elektrische stroom uit. Tien minuten over vier vertrokken de burgemeester

en de brandweercommandant samen met taxi-chauffeur P. van Hoek. De autobusondernemer J. Leendertse volgde met een bus. Bij de driesprong in Bath ontmoetten zij opzichter Cysouw. Aangezien er steeds meer water kwam en omdat de bus niet zonder gevaar kon draaien, besloot men dat de burgemeester en de brandweercommandant, gewapend met een brandend zaklicht, elk aan de zijde van de weg zouden gaan lopen om het chauffeurs van de bus en auto mogelijk te maken, achteruit te rijden tot aan de Krukkweg. Vervolgens wilden de mannen proberen via de korte Vierde Weg over de dijk naar Bath terug te gaan om te zien of de bewoners zo bereikt konden worden. Er werd langzaam gereden en opzichter Cysouw volgde met de motor. Het gezelschap was nog nauwelijks halverwege Bath en de hofstede Oosthof, toen de dijk bij Bath doorbrak en het water zich met woest geweld in de polder stortte. De Hartog en Van Hoek lukte het nog in de bus te komen, maar Cysouw en de burgemeester konden niet terugkomen in de bus. Het lukte hen nog wel zich vast te klampen aan een boompje, maar het water kwam

SUGGESTIONS WANTS - MAKE - MAKE MY STAY IN
I SHALL BEER TO BRIGHT THE MARCHES TO EACH
I WOULD TAKE INTEREST IN A FEW OF YOU
I DO NOT WISH TO MAKE A FRAUD SHOW BY MY
MACHINES. I WANT TO SHOW IT TO MEN WHO CAN
AND UNDERSTAND THE POINTS OF THE WORLD.

Nº 00228

met zo'n enorme kracht aanzetten, dat zij door de woedende golven werden meegesleurd en verdronken. Het water bereikte in een minimum van tijd het dorp en intussen was ook de dijk bij de Derde Weg doorgebroken en ook daar stortte een muur van water zich over het land. Binnen een mum van tijd stond het water meer dan een halve meter hoog in de huizen. Tientallen mensen die buiten het dorp woonden hadden het alarm niet gehoord en sliepen gewoon door.

Toen ze wakker werden, zaten ze opgesloten op zolder, zonder vuur, licht, water en voedsel.

In de Völckerpolder speelde zich een drama af. De vijf kinderen Nijse, die geprobeerd hadden het vee los te snijden, werden door het water meegesleurd en konden het woonhuis niet meer bereiken. In de vroege ochtend waren zowel de Zimmermanpolder als de Reygersbergse polder en de Anna Mariapolder onder water gelopen.

Tegen de middag werden uit achttien huizen in de Völckerpolder door militairen van het vliegveld Hoogerheide de bewoners uit hun huizen gehaald. In sommige huizen moest een gat in het dak worden gehakt, om de bewoners uit hun benarde positie te halen. Om half twee in de middag werden De Hartog, Leendertse en Van Hoek, die nog steeds in en op de bus bij Bath zaten gered met een roeiboot. De bevolking van Bath werd geëvacueerd en met bussen naar Bergen op Zoom vervoerd. De vloed kwam echter met hernieuwde kracht opzetten. Hier en daar steeg het water meer dan twee en halve meter. In de late avond slaagden militairen erin de bewoners van een paar boerderijen te redden, maar pas de volgende morgen kon op grote schaal met het reddingswerk worden begonnen. Bij eb kon men ook met wagens het dorp bereiken. Vliegtuigen cirkelden laag over de watervlakte en speurden naar in nood verkerende mensen. Men kreeg hulp van het Rode Kruis en militairen. Dinsdag laat in de middag was de evacuatie voltooid en begon men met het redden van het vee. Ook landbouwwerktuigen en auto's werden zo snel mogelijk geborgen. Om mogelijke diefstal te voorkomen werd de politie versterkt en werd er een strenge controle ingesteld. Niemand

mocht zich nog zonder schriftelijke vergunning in het noodgebied ophouden. In het kantoor van de Bathpolder werd een noodsecretarie ingericht en een nood-post- en telefoonkantoor. Het weer was winters gunstig: er was lichte sneeuw gevallen en een dun laagje ijs bedekte de watervlakte. Verscheidene gemeenten trokken zich het lot aan van Rilland-Bath en adopteerden deze gemeenten. Zij hielpen de openbare gebouwen schoonmaken, vuilnis opruimen, riolen schoonmaken etc. Op 23 maart 1963 bracht koningin Juliana een bezoek aan de gemeente. Ondertussen was men begonnen met de werkzaamheden om een groot gat in de dijk bij Bath, dat wel honderd meter breed was, te dichten. Het lukte steeds maar niet om de dijk te dichten. Het zou tot april duren voordat het gat weer gesloten was. Er werd een oud schip aangekocht, waarmee het gat werd geblokkeerd. Vier sleepboten die de boot naar het gat moesten slepen, lieten hun sirenes loeien toen dat was gelukt. Duizenden zandzakken en stenen werden in het gat gegooid om de dijk te dichten. Twee dagen later konden de bewoners weer naar hun huizen terug.

Literatuur: *Wat er in Rilland-Bath gebeurde door L.N. Huysman-Griep*

Uit *Gedenkboek van de watersnood in Oost-Zuid-Beveland 1953*

Krabbendijke (Oostdijk en Gawege)

Zoals ook alle andere woonplaatsen in Zeeland werd Krabbendijke in de nacht van 31 januari op 1 februari 1953 volkomen verrast door de watersnoodramp. De mededelingen die via de radio werden gedaan brachten de gemoederen niet in ernstige ongerustheid. Dergelijke mededelingen werden wel eens vaker gedaan. Men waande zich veilig achter de dijken. Bovendien had de storm niet echt een angstaanjagend karakter. Havenmeester Wagenaar werd echter wel steeds ongeruster naarmate de dag vorderde. Want de waterstand was abnormaal hoog. De havenmeester besloot dan ook allerlei veiligheidsmaatregelen te nemen

CONTENTS
The first part of the book is devoted to the history of the polder and the work done by the inhabitants to keep it dry. The second part describes the disaster of 1953 and the work done to save the polder. The third part describes the work done to improve the polder and to prevent a recurrence of the disaster.

bij de haven. Hij waarschuwde diverse mensen zoals de burgemeester en de politie dat het niet goed ging. Ook waarschuwde hij de bewoners van de Oostpolder dat er een ramp ging gebeuren. De bewoners van de Roelshoek hebben onder leiding van de havenmeester met grond gevulde zakken naar de dijk gesleept van de Oostpolder en in de gaten gestopt, terwijl het water over hen heen stortte. Zo kon de Oostpolder blijven behouden. Ondertussen hoorde men dat de buurtschap Oostdijk, gelegen in de Kruijning polder en de Waardse polder, door het water werd overstromd. Op het moment dat de dijk van de Kruijning polder bezweek, reed de chauffeur van de AMZ, P. van den Berge, die bij de veerhaven was gevlucht, met grote snelheid de Lavendeldijk op. Door aanhoudend te claxonneren lukte het hem om de mensen die aan de dijk woonden te waarschuwen voor het naderende gevaar. Ook waarschuwde hij de mensen aan de Tweede Vlietweg. Nog geen half uur later begon het water de woningen binnen te lopen. Sommigen dachten dat het niet zo'n vaart zou lopen en brachten zich in veiligheid op de bovenverdieping. Maar even later kwam er een tweede vloedgolf van bijna twee meter hoog en daarbij verdronken de mensen die waren achtergebleven in hun woningen. Pas bij het aanbrenken van de ochtend kon worden begonnen met het redden van de achtergebleven bewoners. De weinige boten die Krabbendijke rijk was, werden naar Oostdijk vervoerd. Visser L. van Iwaarden slaagde er in, en later anderen, om de achterge-

bleven mensen uit hun woningen te redden. In de loop van de dag bezweek ook nog de Lavendeldijk tegenover de Christelijke school, waar een gat van 50 meter breed in de dijk ontstond. Een derde van alle woningen in Oostdijk werd verwoest door het water. Op de eerste dag van de Ramp begon ook langzaam de Waardse polder geleidelijk vol te stromen. In deze polder lag het gehucht Gawege. Gelukkig konden de bewoners zich allemaal in veiligheid brengen. Ondertussen stroomden de evacuéés uit Waarde, Oostdijk, Gawege en Rilland-Bath het dorp binnen. Krabbendijke was over het land praktisch niet meer te bereiken. Het gemeentehuis van Krabbendijke werd ingericht als actiecentrum. De gemeentebesturen van Waarde en Krabbendijke werden hier ondergebracht, en ook de polderbesturen, de politie, een militaire radiopost, de administratie van het dijkwerk en een evacuatiebureau.

Op woensdag 4 februari begon er een harde wind te waaien uit noord-westelijke richting, die het water in de Kruijningse polder hoog opstuwde. Deze opstuwing was zo hoog dat in de avond van deze dag de Nieuwlandse-binnendijk over een lengte van 100 meter overliep. De Nieuwlandepolder kwam onder water te staan. Iedereen sloeg de schrik om het hart, omdat het dorp Krabbendijke tot die tijd nog niet was overstromd. Het dorp was aan alle kanten ingesloten door het water. In de nacht van 4 op 5 februari werd besloten om vrouwen, kinderen en bejaarden te evacueren omdat het gevaar te groot werd. De mannen

HUISKNOOP
onverschillig
A 39-70
DAGMIS
KUNNE
KEUKO
RIS 1
1-2-197

SUGGESTIONS ABOUT THE BOOK
I SHALL BE GLAD TO RECEIVE YOUR COMMENTS
I WOULD BE GLAD TO HEAR FROM YOU
I DO NOT WANT TO MAKE A PUBLIC SHOW OF MY
MISTAKES. I WANT TO SHOW IT TO YOU AND ONLY
AND THANK YOU FOR YOUR INTEREST IN THE BOOK

van het dorp bleven achter. Gelukkig kon men door verhoging van de Nieuwlandse-binnendijk een ramp voorkomen.

Op 23 maart kreeg het dorp koninklijk bezoek. Hare Majesteit Koningin Juliana bracht een bezoek aan de zwaar getroffen buurtschap Oostdijk. Pas op 15 april mochten de bewoners terugkeren naar hun dorp.

Literatuur: Krabbendijke en de ram door H. Bos, gemeente-secretaris van Krabbendijke

Uit Gedenkboek van de watersnood in Oost-Zuid-Beveland 1953

Waarde

Ook in Waarde ging het overgrote deel van de bevolking rustig naar bed. Eén bewoner van de Havendijk was echter niet zo gerust en waarschuwde zijn zoon die vervolgens de burgemeester en de dijkgraaf waarschuwde.

Om half drie was de situatie al zeer kritiek. De bewoners van dijk waren al naar een veilige plaats vertrokken. De bewoners van de Westveerpolder werden om 3 uur 's nachts gewaarschuwd om de polder de verlaten. De coupure in de Westveerdijk werd gesloten. De hele nacht waren mannen met gevaar voor eigen leven bezig de dijken te controleren. Het was eigenlijk een onmogelijk karwei, want huizenhoge golven sloegen over de dijk en op de Havendijk spoelden zelfs de keien weg. Het water bleef maar stijgen en liep het lager gelegen achterland in. Men besloot de bewoners te waarschuwen door middel van een sirene. De

mensen verzamelden zich op de dijk. Het gevaar leek te wijken, maar rond vijf uur brak plotseling met razend geweld de dijk die de Westveerpolder moest beschermen. Men probeerde het gat te dichten. Ondertussen kwamen er berichten dat de Kruningse polder was overstromd. Op vele plaatsen waren de dijken beschadigd. Men besloot de bevolking naar Krabbendijke te evacueren omdat het gevaar te groot werd. Om half vijf brak de Kadijk, die al was afgebokkeld door het watergeweld. Vijftien personen probeerden nog met een vrachtauto Krabbendijke te bereiken. Dit ging alleen nog maar via de Weelweg. Op een paar plaatsen stond al zoveel water dat er geen verschil meer was te zien tussen weg en sloot.

Met groot gevaar lukte het nog net het dorp uit te komen, al stond er bij de Weel zo'n razende stroom, dat de chauffeur slechts met grote moeite het stuur kon houden. Achter deze vrachtwagen heeft de 31-jarige Jan Wisse nog geprobeerd per fiets Waarde te verlaten. Hij verdrong op jammerlijke wijze. Omstreeks zeven uur was de gehele gemeente Waarde overstromd. In het dorp waren nog 65 personen aanwezig. Op donderdag 5 februari werden de laatste personen geëvacueerd. Waarde zal nog maanden door water worden geteisterd. Op 12 april werd een waterstand geconstateerd die nog hoger is dan tijdens de ramp in februari.

Het dorp mocht je alleen in met een vergunning van de burgemeester, want Waarde was verboden gebied geworden. Deze maatregel werd genomen om zoveel mogelijk de eigendommen van

de bevolking te beschermen. Zo'n tocht naar het dorp viel niet mee. Men ging over de dijken naar de Havenstraat en kon dan per roeiboot of ook wel per kano verder. Vanaf 6 februari gingen drie schippers uit Yerseke met hun boot varen. Hiermee werden passagiers, huishoudelijke goederen en landbouwwerktuigen vervoerd.

Als men door Waarde voer kwam men onder de indruk van de chaos die het water had aangericht. Tegen de dijken lag een enorme hoeveelheid wrakhout e.d. Overall dreef dit rond en vormde een gevaar voor de gebouwen. Begin maart werd een aanvang gemaakt met het bergen van deze goederen.

Hansweert-Oost

Hansweert bestond uit twee gedeelten, die werden gescheiden door het kanaal door Zuid-Beveland. Hansweert-Oost, aan de Kruningse kant, was het kleinste gedeelte. In 1953 waren veel van de bewoners van Hansweert-Oost werkzaam op en rond de sluisen. Er was zelfs een straat onderaan de Kanaaldijk, waar speciaal voor het douanepersoneel een paar huizenblokken waren gebouwd, de 'Put' genaamd.

Er was in Hansweert-Oost tot 1953 een rooms-katholiek schippersinternaat gevestigd, Maria-Oord. In het internaat woonden een kleine honderd schipperskinderen. De kinderen kregen behalve onderdak ook onderwijs. Het schippersinternaat werd verzorgd door nonnen.

In de rampnacht hebben de inwoners van het dorp elkaar kunnen waarschuwen, zodat er die nacht niemand verdrong. Het grootste gedeelte van de bewoners vluchtte naar de sluisen en de Kanaaldijk. Degenen die niet gewaarschuwd waren, werden later met bootjes van de daken of zolders gered en naar hoger gelegen plaatsen gebracht. Binnenschippers die met hun schepen voor de sluis lagen, kwamen al in de rampnacht in actie met roeibootjes. Later kwam er ook redding van vissers uit Yerseke en mensen die aan de westzijde van het kanaal woonden. Vanaf een drooggebleven stukje Hansweertsestraatweg, de oprit naar de sluisen

(de zogenaamde Opril) werden er reddingstochten uitgevoerd per boot naar Kruningen. Hansweert-Oost heeft gedurende het voorjaar en het grootste gedeelte van de zomer van 1953 onder invloed van eb en vloed gestaan. Het werd tweemaal per dag overspoeld door de Westerschelde. Door de getijstrooming bezweken een aantal woningen; andere woningen werden ernstig aangetast door het zoute water. Daarom werden er veel panden vervangen. Er werd zelfs een hele straat gesloopt, de Julianastraat. De huizen van deze straat waren onherstelbaar beschadigd.

Uit: Boven water, de watersnoodramp van 1953 in Oost-Zuid-Beveland in woord en beeld. Door Sjaak van Loo.

Hansweert

In Hansweert aan de westzijde is de situatie kritiek geweest. De Westerscheldedijk ten zuiden van de dorpskom, de Werfdijk, hield het maar net in de rampnacht. Het water sloeg over deze dijk, waardoor er aan de binnenzijde van de dijk over een grote lengte veel schade ontstond. Omdat het dorp direct aan de Westerschelde lag en omdat er een binnendijk rondom het dorp lag, zouden de gevolgen van het doorbreken van de Werfdijk voor het dorp rampzalig zijn geweest. Hansweert zou in zeer korte tijd onder water hebben gestaan.

Er werden mensen geëvacueerd, de inwoners die bleven verhuisden naar de hoogste verdiepingen in hun woningen of gingen naar de hoogste gebouwen binnen het dorp.

Nº 00228

de dijken, door een enorme doorbraak werd vernield. Doordat in de westelijke havendam een gat was geslagen, kregen de golven vrij spel. Vervolgens ontstond er bij de Veerhaven een kettingreactie.

Na het ontstaan van het gat in de dijk liepen het Veerplein en de havendijken razendsnel onder en spoelden de dijken weg. De brandweer probeerde de bevolking te alarmeren door het luiden van de klok. Mensen uit het dorp hebben geprobeerd om te gaan helpen, maar zij moesten terugvluchten

Tussen de zeevering van de buitenhaven en de bebouwing van de Werfdijk was een coupure. Deze coupure was op tijd gesloten, maar bleek niet voldoende waterdicht te zijn. In het gedeelte onder aan de Werfdijk en een paar straten langs het kanaal kwam hierdoor water te staan (zo'n 20 centimeter hoog) Met man en macht werd geprobeerd de Werfdijk met zandzakken te versterken. De werkers aan de dijk merkten dat het waterpeil ineens sterk daalde. Door grote gaten die in de zeedijk bij Kruieningen ontstonden, zakte het zeewaterpeil bij Hansweert. Hierdoor nam de druk op de Werfdijk af, waardoor de situatie voor Hansweert minder kritisch werd. Hansweert bleef dan ook voor een groot onheil gespaard.

Uit: Boven water, de watersnoodramp van 1953 in Oost-Zuid-Beveland in woord en beeld. Door Sjaak van Loo.

Kruieningen

Rond half drie 's nachts luidden in Kruieningen beide torenklokken om de bewoners te waarschuwen voor het water. Bij de Veerhaven van Kruieningen werden de vloeddeuren in de coupure niet op tijd gesloten, waardoor het gehele veerplateau inclusief

omdat het water zo snel steeg. Bij de doorbraak van de dijk ontstond een hele sterke stroming. Hierdoor werden de veerboot "de Willemsdorp" en de complete reservesteiger de polder ingesleurd. De vloedgolf, hoog en krachtig genoeg om de veerboot een paar kilometer drijvend te houden, sleurde alles op zijn weg mee. Vermoedelijk heeft de veerboot ook nog enkele huizen geramd. Aan de Polderweg verdrongen dertien mensen en een aantal boerderijen en huizen gingen in de golven ten onder. Ook het binnenvaartschip "Capella" dat in de Veerhaven lag afgemeerd werd van zijn ligplaats geslagen en met een enorme kracht tegen het viaduct in de Veerweg gedrukt. Daar brak het in drie stukken.

Door de druk van het water brak op zondag 1 februari de Kadijk door en de Lavendeldijk op twee plaatsen. Door deze doorbraken van de binnendijken kwam het dorp Waarde en de omringende Waardse polder ook onder water te staan. Het dorp Oostdijk, dat in de stroomrichting van de vloedgolf lag, werd grotendeels verwoest.

Naast de Veerhaven ontstonden nog twee volledige dijkdoorbraken in de Scheldedijk. Eén ten westen van de Veerhaven aan het eind van de Sandeeweg en één ten oosten van de Veerhaven bij de Polderweg (Den Inkel). De plaatsen van de drie

doorbraken staan in de volksmond ook nu nog bekend als eerste, tweede, derde gat; Sandeeweg, Veerhaven, Den Inkel. In het dorp werden velen door de overstroming verrast en hadden geen kans tegen het snel stijgende water. Veel inwoners zaten geïsoleerd in hun huizen. Wie woonde in een lager gebouw huis of woonde op een laag gelegen plaats, moest noodgedwongen op de daken vluchten, omdat het water zo hoog kwam. Mensen in de polder die zich veilig waanden na de eerste stormvloed, konden zich niet meer in veiligheid brengen. De tweede stormvloed vernielde veel gebouwen en er verdrongen nog meer mensen.

De eerste dagen werd er met man en macht gewerkt om de binnendijken te versterken. De dreiging bleef bestaan dat de tot dan toe droog gebleven polders alsnog zouden overstromen. Het opruimen van de kadavers die aan de binnendijken kwamen angespoeld, was een enorm karwei. Toen de achtergebleven inwoners beseften dat het dorp voor langere tijd onder water zou staan, waren ze gedwongen naar andere plaatsen te vertrekken. Van de brandweer, de politie en de postrijen bleven personeelsleden op het dorp achter. Er werden diverse bootjes ter beschikking gesteld, zodat bij hoog water het nodige transport van mensen en middelen kon plaatsvinden. Het Amerikaanse leger zette amfibievoertuigen (DUKW's) in. De militairen brachten ook hulpgoederen mee. Vliegtuigen wierpen voedselpakketten af. Boten bemand met mariniers uit Vlissingen meldten zich en prinses Wilhelmina vereerde het dorp met een bezoek.

Vanuit heel Nederland en ook uit andere landen kwam hulp. Apeldoorn adopteerde Kruieningen en stuurde mensen, goederen en geld. Zweden schonk aan Kruieningen enkele houten woningen. De landbouw had ook veel schade opgelopen, want de grond was door het zoute water niet meer te gebruiken. Men herstelde de grond door deze te behandelen met gips.

Op 24 juli 1953 waren de dijken voorlopig hersteld. Het laatste stroomgat ter plaatse van de Veerhaven

kon worden gesloten. In Kruieningen verdrongen 62 personen ten gevolge van de watersnoodramp.

Uit: Boven water, de watersnoodramp van 1953 in Oost-Zuid-Beveland in woord en beeld.

I.M. van Loo, C. van den Bovenkamp, M. Sinke, R. Leclercq.

Gedenkboek van de watersnood in Oost-Zuid-Beveland 1953

Het noodlot van Kruieningen door W. A. Verbeek.

Yerseke

's Nachts werd iedereen wakker gemaakt; de brandweer reed door het dorp en waarschuwde de bewoners dat het extreem hoog water was. De oesterputten liepen vol en de dijk bij de haven dreigde door te breken, evenals de dijk bij de Dam (waar nu het strandje is). In de haven probeerde men de muur te versterken omdat deze wankelde. Op de Dam werd met zeilen en zandzakken de dijk verstevigd omdat daar een scheur in kwam.

Er spoelden golven over de muurtjes van de haven. Het water liep de Burenpolder in. Mensen werden uit de polder geëvacueerd en naar het dorp gestuurd. Op eens zakte het water, terwijl het nog vloed was. Later bleek dit een gevolg te zijn van dijkdoorbraken elders aan de Oosterschelde.

De eerste berichten kwamen binnen dat in Kruieningen de hele polder onder water stond. De geruchten gingen dat mensen op zolders en daken zaten, dat boerderijen en arbeidershuisjes in de polder waren weggespoeld. In Yerseke kwam de hulp op gang. Vrijwel iedereen was nog wakker en met man en macht werden bootjes op vrachtwagens geladen en naar de Zanddijk gebracht. Vandaar uit gingen men de polder in om te helpen. Vissers uit Yerseke hielpen met hun vissersvaartuigen mensen te redden; ze voeren met hun schepen door de bressen van de dijken om in de polders mensen uit hun benarde positie te helpen.

Uit: Boven water, de watersnoodramp van 1953 in Oost-Zuid-Beveland in woord en beeld.

Herinneringen aan de ramp vanuit Yerseke door Ko Kloe

SUGGESTIONS ABOUT ... HAVE ... MY ...
I SHALL ...
I WANT ...

Water in de zak

Ellewoutsdijk, Oudelande en Baarland-Bakendorp werden getroffen door de watersnoodramp. Er overstromden in totaal vijf polders, de Everingepolder, Ellewoutsdijkpolder, Noordpolder, Zuidpolder en de Baarlandpolder, met een oppervlakte van ongeveer 2037 hectare. Er vielen in totaal 7 slachtoffers. De landbouw werd zwaar getroffen.

Ellewoutsdijk

's Nachts rond een uur of twee ging het mis in Ellewoutsdijk. J. Smallegange werd om 2.15 uur uit bed gebeld door waterbouwkundig opzichter Israël. Hij moest direct naar de kaai komen omdat het water al over de tweede vloedplank liep.

Deze vloedplanken werden in een uitsparing geplaatst van de coupure. Men plaatste een derde en een vierde vloedplank, maar het water sloeg zelfs over de vierde plank en over de kruin van de dijk. Ondertussen werden er in het dorp met man en macht zandzakken geplaatst. De onderwijzer ging de mensen in de Kapelleweg waarschuwen, de klokken werden geluid om de inwoners van het dorp te waarschuwen. Tussen 4.00 en 5.00 uur 's nachts sloegen er twee bressen in de dijk van de Everingepolder waardoor het water de Noordpolder en de Ellewoutsdijkpolder binnenstroomde; hierdoor werd het dorp direct bedreigd. Het duurde niet lang of Ellewoutsdijk liep onder; de Langeviele en de Havenweg (de tegenwoordige Hellewoutsstraat) stonden als eerste onder water, waardoor het dorp een eiland was geworden. De mensen die in de lager gelegen huisjes woonden en die op tijd hun huis konden verlaten, werden elders ondergebracht. De telefoonverbinding en de elektriciteit waren uitgevallen, waardoor communicatie met de buitenwereld niet meer mogelijk was.

In de vroege morgen was pas duidelijk was het watergeweld had aangericht.

Zondag waren de meeste bewoners uit de afgelegen woningen gered; de familie Bosselaar moest als gevolg van de zware storm tot dinsdag wachten op hun redding.

De zelfgemaakte boot de 'Zeemeeuw' van dorps-

timmerman Corre Oele werd ingezet voor reddingsacties en pendeldiensten; de vaste bemanning op de Zeemeeuw bestond uit

Corre Oele, Jan Blik en Giel Pikkaart. Ook de visboot van Kees van Liere deed dienst.

De Urk 2 schoot te hulp met een zender. Verschillende noodseinen werden uitgezonden met het verzoek om materiaal. Een Deens watervliegtuig bracht olie, benzine en een aggregaat. Vanaf dinsdag werden marinesloepen ingezet; deze waren eerder ingezet in Wolphaartsdijk. De dorpingen werden geëvacueerd naar Heinkenszand, Kapelle en Driewegen.

Men begon zo snel als mogelijk met het dichten van gaten in de dijken: op 30 mei 1953 waren de werkzaamheden voltooid.

Uit: Water in De Zak, Ellewoutsdijk, Oudelande en Baarland en de watersnoodramp van 1 februari 1953 door Frank Janssens

Oudelande

Oudelande werd omstreeks half vijf opgeschrikt door de alarmerende klanken van de grote klok. Vrachtauto's reden claxonnerend door het dorp; enkele mannen die door de politie waren gewekt, liepen langs de huizen, bonsden op deuren en ramen om de mensen te waarschuwen. In korte tijd was het dorp omspoeld door water. Buiten het dorp vielen de eerste slachtoffers; twee oudere mensen, die op de vlucht voor het water, werden meegesleurd door de golven.

Bij het aanbreken van de dag kon men vanaf de toren de verwoestingen zien die waren aangericht aan de zeedijk bij de familie Minderhoud en zag men de twee grote dijkdoorbraken in de Everingse

binnendijk. Twee chauffeurs reden met hun vrachtwagens door het water en gingen naar de omliggende plaatsen om reddingsmateriaal. Tegen de middag kwamen ze terug met een aantal primitieve bootjes en hiermee werden zoveel mogelijk mensen uit de Everingepolder en de Zuidpolder in veiligheid gebracht. Omstreeks half vijf brak de binnendijk tussen Oudelande en Baarland op twee plaatsen. Een tweede vloedgolf baande zich een weg naar het dorp en het water steeg meer dan een halve meter; de drooggebleven woningen en de raadzaal zaten overvol met gevluchte bewoners. Velen moesten de nacht op de zolder doorbrengen.

Na een aantal dagen te zijn ondergebracht in de drooggebleven woningen in het hoger gelegen centrum van Oudelande, werd men geëvacueerd. Er werd gebruik gemaakt van roeiboortjes, die naar een steigerdje voeren bij de timmermanswerkplaats van Wirtz, aan het begin van de Doelstraat. Vanaf daar werd men vervoerd over het spoor in een aantal platte open wagentjes met een door de NS in bruikleen afgestane motorlorrie. Op die open wagens ging men naar het stationnetje van Ellewoutsdijk, dat net op het droge lag. Bij het stationnetje stond een huurauto gereed voor vervoer naar de dichtbij gelegen dorpen die niet geleden hadden van de watersnoodramp.

Uit: Water in De Zak, Ellewoutsdijk, Oudelande en Baarland en de watersnoodramp van 1 februari 1953 door Frank Janssens

Baarland en Bakendorp

Omstreeks 4 uur werd er alarm geslagen, de torenklok luidde twee maal, maar haar geluid verstomde grotendeels in de kracht van de wind. Na de eerste vloedgolf, die over het land kwam aanrollen, steeg het water geleidelijk.

Pas bij de volgende vloed op zondagmiddag 1 februari bereikte het water zijn hoogste stand. Dankzij de geleidelijke stijging van het water waren er geen slachtoffers te betreuren. De kom van het dorp met 70 huizen bleef droog. Het gemeente-

huis, de kleuterschool en het verenigingsgebouw stonden in het water.

Naar het hoger gelegen gedeelte vluchtten vele slachtoffers. Er kwamen tientallen boten om hulp te bieden. Op 7 februari verschenen 30 Amerikaans Dukws met Duitse bemanning; zij behoorden tot de 8540ste Labour Service Compagnie.

Ze onderhielden een pendeldienst, brachten dijkwerkers weg, zorgden voor voedsel en hielpen kadavers en landbouwwerktuigen bergen. Ze zouden zeker nog een maand hulp bieden. Een groot gedeelte van de bevolking werd geëvacueerd. Met 90 à 100 man begon men met het herstellen van de dijk. Het Rode Kruis en het Leger de Heils voorzagen de mensen aan de dijk van warme koffie en voedsel.

Op 13 februari werd de elektriciteitsvoorziening provisorisch hersteld. Het duurde toch nog tot 7 maart 1953, voordat het water alleen nog maar in de sloten stond. Op 9 februari landde Prins Bernard met een helikopter in de Zuidstraat. De prins kwam op zijn inspectieronde vragen wat hij eventueel kon doen.

De wethouders Mol en De Vriend vertelden dat er geen stroom in het dorp was en dat ze dus ook niet naar de radio konden luisteren.

Prins Bernard frommelde een stukje papier en een klein stompje potlood uit zijn vliegeniersjack en schreef wat op. De volgende morgen kwam er weer een helikopter, die vier groene legerradio's bracht.

Uit: Water in De Zak, Ellewoutsdijk, Oudelande en Baarland en de watersnoodramp van 1 februari 1953 door Frank Janssens

HUISKNECHT

omverschillen
A 39-70

DAGMIS
KONING
KEUKEN
PRIS 1
1-A 397

SUGGESTIONS ABOUT - HAVE - HIRE MY STAY -
I SHALL WITH TO SHOW THE MACHINE TO EACH
I WANT TAKE INTEREST IN A TOUR OF THE
I DO NOT WITH TO MAKE A FRENCH SHOW BY
MACHINE. I WANT TO SHOW IT TO MEN WHO CAN
AND UNDERSTAND THE MACHINE. I SHALL BE GLAD

Bijlage 2: Verhalen van ooggetuigen

Veel opa's en oma's uit Zeeland kunnen nog vertellen wat er die nacht is gebeurd in Zeeland. Wij hebben een aantal van die verhalen opgeschreven.

Het eerste verhaal wordt verteld door Frans Traas uit Krabbendijke.
Krabbendijke: "Een onzekere tijd voor Krabbendijke"

In de nacht van zaterdag 31 januari 1953 werden de bewoners van de Wilhelminastraat 78 gewekt door de sirene van de brandweerwagen. Men dacht dat er brand was. Buiten was er echter niets te zien. Met andere bewoners liepen we vervolgens naar de 'kaai', omdat we dachten dat het wel eens hoog water kon zijn. Op terugweg naar het dorp hoorden we van een chauffeur dat bij Kruiningen de dijk was doorgebroken en dat Oostdijk onder water stond. De chauffeur was op weg met de vrachtwagen om een roeiboot te halen. De familie Traas had een luxe auto met een aanhangwagen-tje en zij zijn met deze wagen naar het gehucht Oostdijk gereden om hulp te bieden. Toen was wel duidelijk dat er zich een ramp aan het voltrekken was, want het water stroomde met groot geweld over de Lavendeldijk. Men heeft geprobeerd met man en macht mensen en dieren te redden, maar dat lukte niet altijd. Toen na enkele dagen weer storm en hoog water werd verwacht, is door het gemeentebestuur besloten om vrouwen en kinderen te evacueren. Mannen tussen de 18 en 65 jaar moesten blijven. Deze moesten zich met spa en/of schop melden bij het gemeentehuis. Omdat het dorp was drooggebleven, mochten na enkele weken de meeste gezinnen terugkeren en kon het normale leven gelukkig weer een aanvang nemen.

Uit: Boven water, de watersnoodramp in Oost-Zuid-Beveland in woord en beeld, I.M. van Loo pagina 167 en 168

Een verhaal van J.L. Lodiërs-Blok uit Ovezande.
Kruiningen

In de nacht van 31 januari werden de kinderen uit bed gehaald omdat er iets werd omgeroepen, het had iets te maken met water. Haar dochter Lucia zei: "mama kijk eens naar buiten". Waar ze toen woonde aan de Achterweg 25, liep een sloot voor het huis langs en die sloot liep ontzettend vlug vol. Vervolgens hebben ze zoveel mogelijk spulletjes naar zolder gebracht totdat plotseling de voordeur uit de scharnieren sloeg. Mevrouw Lodiërs kon nog net snel de keuken in vluchten en naar boven komen. Ze kon zich naar boven werken, want het water kwam ineens heel snel. Ze hebben een bed op de zolder gelegd en meneer en mevrouw Lodiërs hebben daar met hun zes kinderen zitten wachten tot het water zou zakken. Ondertussen was er aan de achterkant van het huis een groot gat geslagen tot aan de dakrand toe. Door het gat in de bovenverdieping zagen ze hun huisraad drijven, kleding hing aan de bomen. Na een tijdje kwam er een roeiboot met twee mannen aan maar er konden geen acht mensen tegelijkertijd in dit roeibootje. De mannen beloofden terug te komen en dat deden ze inderdaad. De familie is met de roeiboot naar de Korenbeurs gebracht. Er kwamen daar ook steeds andere mensen binnen waaronder ook een tante en die vertelde dat de vader en moeder van mevrouw Lodiërs verdrongen waren. Haar vader had gedacht dat het niet zo'n vaart zou lopen, zeker niet waar hij woonde. Ze zijn vervolgens naar 's-Heerenhoek geëvacueerd en zijn daar tien dagen gebleven. Vervolgens kregen ze een huis toegewezen, waar geen licht en verwarming was, er was alleen een regenbak voor het drinkwater. Het enige wat ze nog hadden waren de kleren die ze aanhadden...

Uit: Boven water, de watersnoodramp in Oost-Zuid-Beveland in woord en beeld, I.M. van Loo e.a.

Nº 00228

*Mevrouw
Lodiërs-Blok - Kruiningen
Wakens*

OV
U
U
U

Een verhaal van J.M. Blok-Dek Kapelle.
Kruiningen: "Trouw tot in de dood"

De grootouders van de man van mevrouw Blok woonden in één van de lage huisjes aan de Nieuwstraat in Kruiningen. Oma was zeer slecht ter been. Ze waren vijftig jaar getrouwd. Zo gauw als mogelijk was ging een van de zonen kijken naar het huis hoe het met de grootouders was. Nadat hij met veel moeite de deur open had gekregen, er stond immer ook bij laag tij nog steeds veel water zag hij opa en oma komen aandrijven. Arm in arm. Waarschijnlijk is oma niet naar boven kunnen komen en heeft opa haar niet achter willen laten. Trouw tot in de dood.

Uit: PZC van 8 januari 2003

Het volgende verhaal is van Huub Lavooij uit Strodorp.
Kruiningen: "Verrast door een vloedgolf"

De familie Lavooij woonde aan de Schapeweg in Strodorp, een buurtschap aan de Zanddijk/Zandweg bij Kruiningen. 's Nachts werd er op de ramen gebonsd door de kleinzoon van de buurvrouw en de ouders werden op de hoogte gesteld van het gevaar van een mogelijke dijkdoorbraak. Het echtpaar had drie kinderen in de leeftijd van vier en twee jaar en een baby van zes weken. Huub Lavooij was de oudste. De kinderen werden uit bed gehaald. Vader Lavooij zag het water al in de sloten staan en meende dat het beter was naar de Zanddijk te lopen. Plotseling werd alles donker omdat het licht

uitviel en het stormde vreselijk. De kinderen werden in een deken gewikkeld en buiten gebracht om een veilige plaats te zoeken. Terwijl vader Lavooij met 2 kinderen buiten wachtte, deed zijn moeder in het donker het 6 weken oude broertje uit de wieg in de kinderwagen. Door omvallende fietsen kwam zij het huis niet uit en raakte enigszins in paniek. Met hulp van vader kwam ze gelukkig toch buiten. Na 50 meter werden ze verrast door een vloedgolf van een kleine meter hoog, die de kinderen in het ijskoude water deed vallen en het kleine broertje in de kinderwagen sloeg om. Moeder Lavooij riep haar man om hulp om samen te wachten op het einde. Maar vader Lavooij was doortastender en maande iedereen aan verder te lopen naar de boerderij van Wullem Nieuwehuijze. Hoewel deze man in paniek bezig was zijn beesten los te snijden, nam hij de familie door het water mee zijn huis in naar de zolder. Bibberend van de kou keken ze met angst door het dakraam naar de golvende zee vol drijvend vee en hout. Na enkele uren voeren de gebroeders Adriaanse, vissers uit Yerseke langs de boerderij en namen de bewoners mee in de sloepen. Zij reiden naar de Zanddijk, waar zij werden opgevangen en bij een boer achter de dijk even op adem konden komen en verder werden vervoerd naar oma in Nieuwdorp waar ze tot september logeerden. In september 1953 betrokken ze een Noorse woning in Hansweert, dankbaar dat ze het hadden overleefd.

Uit: PZC 2003

HUISKNECHT

omverschillen
A 39-70

DAGM...
KUB...
keuke...
ris 1...
1-...

I.J. Quaak uit Kruijningen.
 Kruijningen: "Het varken in de kinderstoel"

Van de ene op de andere dag waren we in een totaal andere wereld terecht gekomen. Een wereld van water, verwoesting en dood. Toen het water steeds hoger kwam te staan, zag je veel dode dieren langsdrijven. Soms twee paarden naast elkaar, dan weer vier koeien aan een balk gebonden...

Toch waren er ook nog dieren die geluk hadden. Zo zwom een varken in de winkel van mijn vader, die samen met zijn broer een textiel- en meubelwinkel dreef in de Hoofdstraat. Op zoek naar een droog plekje werkte het varken met de voorpoten de nog droge spullen van de boorden en schapen in de winkel...

Opeens zwom het varken de etalage in waar het kans zag om boven op een kinderstoel te kruipen. Maar het zakte met het onderlijf in een gat waar normaal een kind zit en het was niet meer in staat eruit te kruipen. Tijdens laag water zagen voorbijgangers het varken zo zitten en waarschuwden de eigenaar die achter de winkel woonde en die haalde het varken op. Maanden later liep mijn oom over de markt in Goes. Plotseling tikte iemand op zijn schouders, toverde een sigaar van onder zijn hoed en zei: "Hier Quaak, da's nog voor jou omdat je bij de watersnood zo goed voor mijn varken hebt gezorgd".

Uit: PZC 3 januari 2003

C.J. Elenbaas-Murre.
 Hoedekenskerke

's Nachts werden mevrouw Elenbaas en haar zus uit bed gehaald. Het was pikdonker en het stormde hard. De keukenkachel brandde al, want haar vader moest de boeren helpen om de koeien in veiligheid te brengen. De buurman was met het bericht gekomen dat de dijk was doorgebroken. Mevrouw Elenbaas, haar broer en zus brachten allerlei zaken naar boven, terwijl de moeder voor de kleintjes zorgde. Een uur later was er nog geen water te zien. Geregeld keken ze in de donkere nacht naar buiten om te zien of er al water op komst was. Op een zeker moment zagen ze wat, een zilverachtige streep dwars over het land. Ze vroegen zich af wat dit kon zijn. Samen met haar broer ging ze kijken. Veertig meter verder stonden ze plotseling met hun voeten in dat zilverachtige spul. Het was een grote rol schuim, die zich snel verplaatste. Steeds verder ging het. Onder en achter het schuim was water. De kinderen renden snel terug naar huis. De angst was sterker dan de nieuwsgierigheid. Het water bleef gelukkig voor de deur staan, omdat het huis flink hoger lag dan de rest van de omgeving. Toen het licht was geworden zagen ze niets anders dan water...

Bij de burens stond het water zeker anderhalve meter hoog in huis.

Langs de weg liepen boeren met hun koeien. Die probeerden ze in veiligheid te brengen in het dorp verderop waar het droog was. De beesten liepen tot aan hun nek in het water. Een van de beesten trok zich los en kwam in een sloot terecht. Het dier kon er niet meer uit en verdronk na uren worstelen en brullen. 's Middags rond een uur of vier werd het weer vloed.

De binnendijk tussen Baarland en Everinge, de Zuidpolderdijk, brak door. Ditmaal liep het water wel het huis in. De brandende kachel in het de keuken ging sissend uit.

's Nachts konden ze niet slapen omdat het water tegen de treden van de trap aanklotste.

Uit: Historisch jaarboek voor Zuid- en Noord-Beveland no 19, 1993, pagina 11-13

Mevrouw Tine van der Pijl-Mol uit Oudelande

Mevrouw Tine van der Pijl-Mol en haar ouders woonde destijds in de Doelstraat. De avond van 31 januari gingen ze op visite bij de weduwe van Jan Schouvenaer, die vierde haar tachtigste verjaardag. Op deze verjaardag waren ook Johannes Mol en zijn vrouw Camelia Mol-Janssens, beiden 77 jaar oud.

Zij zijn in de loop van de avond naar huis gegaan en 's nachts in hun boerderij aan de Everinge Binendijk door het water verrast en verdronken. Hun dochter Tine en haar man Kees en zoontje Jan van der Pijl woonden bij in bij het echtpaar Mol en konden ternauwernood aan de dood ontsnappen. Door de kracht van het water was de voordeur opengeslagen, waardoor het water de gang instroomde. Gelukkig kon men zich na een strijd

van 20 minuten in het koude water in veiligheid stellen op de zolder waar hun zoontje Jan sliep...

Om ongeveer 4 uur 's middags kwam de vloed opzetten en zagen ze het water steeds hoger komen achter het huis. Gelukkig werden ze met een bootje opgehaald en naar de raadzaal van het gemeentehuis gebracht. Daar hebben ze met een aantal inwoners de nacht doorgebracht. De volgende dag zijn ze via hun huis in de Doelstraat naar het spoorlijntje bij Maarten Kloosterman gevaren. Daarna gingen ze met een treintje naar het station van Ellewoutsdijk. En toen per vrachtauto naar Kapelle. Gelukkig hadden ze familie in 's-Heer Arendskerke wonen. Na ongeveer 3 weken konden ze terugkeren naar Oudelande. Daar was het een geweldige rommel, maar met veel schroben en schuren was dat spoedig voorbij. Een groter probleem was het zout in de muren. Dat hebben ze er nooit helemaal uit gekregen.

Uit: Water in de zak door Frank Janssens, pagina 91 en 92

Mevrouw Sara Welleman-Rooze uit Kortgene

Tijdens de Watersnoodramp in 1953 heeft ons huis in de Achterstraat (nu Weststraat) tot de zolder in het water gestaan. We hebben op zolder gezeten met mijn neef en zijn vriendin en mijn zwager. Mijn zuster Johanna is die nacht verdronken. Ze was een nachtje over uit Den Haag, waar zij woonde, want mijn vader en moeder waren vijftig jaar getrouwd. Het woei die avond ontzettend hard toen we van het feestje naar huis gingen. ...

SUCCESSORS ABBY - HOW HING MY DEAT
 I SHALL WED TO BERRY THE MACHINER TO DEE
 I WENT TAKE INTEREST IN A FINE OF FRO
 I DO NOT WIER TO MAKE A PUBLIC SHOW OF MY
 MACHINER. I WANT TO KNOW IF TO MEAN WHO CAN
 AND BRISTLE... (The text is partially obscured and difficult to read)

HUISK...
 onverschillig
 A 39-70...
 DAGM...
 konne...
 keuke...
 ris f...
 1-2-197

The map is a reproduction of an old map, and the lines are not perfectly straight. The lines of the grid are not perfectly straight, and the lines of the map are not perfectly straight. The lines of the grid are not perfectly straight, and the lines of the map are not perfectly straight.

HUISKNECHT
 onverschillig
 -A 3970- b

DAGN...
 kunne
 kerke
 ris 18.
 1-A 3971

THE LONG SUCCESSION ABOUT A NEW...
 WHICH MIGHT BE BENEFICIAL TO ME IN...
 I WANT A BETTER LAND...
 MAY WISH TO SEE THE...
 CAN SAFELY LEAVE IF WHEN I AM...
 THE WORLD IS LIABLE TO GO TO...

Scheep de water!

2